СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

20 октобар

НЕДЕЉНИ ЛИСТ НАРОДНОГ ФРОНТА БЕОГРАДА

ЈУ 251 ★ БЕОГРАД, 9 СЕПТЕМБАР 1949 ★ ТЕЛ. 22-210 ★ ЦЕНА БРОЈУ 2 ДИНАРА

ДАН МОРНАРИЦЕ

Дан када је пре седам година у малој приморској луци испод Биокова, у слободној Подгори, формиран по одлуци друга Тита Први морнарички одред, 10 септембар, претставља још један светли и велики датум из нашег Народноослободилачког рата. То је Дан Југословенске Ратне морнарице, а уједно и Дан нашег поморства, Дан бродоградилишних и лучких радника. Главни град наше социјалистичке домовине прославиће радосно и поносно 10 септембар заједно са својим народима, са својом Армијом.

Наши народи сетиће се данас славног борбеног пута наше морнарице и одаће дужно признање херојским пионирима данашње Титове морнарице. Иако је Први морнарички одред био у почетку наоружан исувише скромним пловним јединицама, „дрвењацима", он се и у тако тешким условима мушки борио и постигао значајне победе и успехе. Упркос снази и премоћи фашистичке флоте наши храбри партизани на мору вршили су током 1942 и 1943 године многобројне борбене акције, нападали неустрашиво непријатељске пловне јединице и непрестано пребацивали људство са острва на копно. Тиме су дали свој крупан допринос у распламсавању ослободилачке борбе наших народа у тим крајевима.

У периоду капитулације Италије, наши морнари под руководством Партије и војних штабова врло брзо организују поморски саобраћај и омогућују евакуацију огромних количина заплењеног ратног материјала, који се пребацује у дубоку позадину ослобођене територије. У то време пада и формирање морнаричких штабова на северном и задарском далматинском подручју, чији се основни задатак састојао у томе да што боље наоружају и опреме наше бродове, водећи непрекидну борбу против окупаторских снага. Колико је борба наших морнара у том периоду била успешна и значајна најбоље ће показати неколико података. Сама у самосталним акцијама морнаричких одреда у току девет већих операција и шездесет два сукоба са непријатељем, убијено је око 620, а заробљено 3.200 непријатељских војника. Истовремено је превезено са копна на Вис око 16.000 рањеника наше народноослободилачке војске, а на десетине хиљада избеглица евакуисано је са копна и острва. Осим тога, превезено је морем око 800.000 путника, укључујући у тај број и људство оперативних јединица, и пребачено око 120.000 тона разног материјала заједно са материјалом и опремом Армије. У последњим данима рата, у историским данима за ослобођење наше браће испод вековног ропства, у борбама од Ријеке до Трста, наша Ратна морнарица одиграла је видну улогу, тесно и успешно сарађујући са сувоземним трупама наше победоносне војске.

Прослављајући овај дан и пролазећи у сећању у велике дане нашег Ослободилачког рата, ми се с правом поносимо и питамо се: који се народи, које се партије — од оних које по произвољном суду писама СКП(б) имају исте заслуге као и наша Партија — могу похвалити истим или сличним датумима из времена када је скоро цела Европа била окована ланцима фашистичког ропства. Негирајући нашу Народну револуцију, ударајући по нашем националном поносу, по нашој љубави према својој домовини, Партији и Титу, наши клеветници хоће да нам оспоре извојевано и заслужено право да се поносимо тиме што су наши народи под руководством Партије и Тита правилно примењујући марксизам-лењинизам на наше специфичне услове, победоносно ратовали у Ослободилачком рату истовремено успешно извели Народну револуцију и тиме отворили пут у социјализам. Наши су народи такође за кратко време извршили обнову страховито опустошене земље и пришли широкој, незадрживој изградњи социјализма, доприносећи тиме уједно даљем учвршћивању читавог међународног социјалистичког фронта. Ми имамо права да се овим делима наших народа поносимо и то нам право нико никаквим негирањем не може оспорити. Али сви ти ревизионистички покушаји порицања нашег рата и револуције немају никакве везе са учењем марксизма-лењинизма и јалови су. Непобитне историске чињенице уништавајуће оповргавају овакве методе и покушаје. Славни дан из нашег Ослободилачког рата, 10 септембар, наши народи прослављају с поносом се сећајући великих борби у нашем рату и револуцији које нико не може избрисати из историје.

Овогодишњи празник морнарице наши народи прослављају у времену када је већ са успехом извршена прва половина Петогодишњег плана и када са још више полета остварују другу половину треће године Петолетке. Несоцијалистичка политика СКП(б) и осталих партија Информбироа упркос свих притисака, напада и клевета на нашу Партију и земљу није могла осујетити наш гигантски ход у социјализам. Наши радни људи само су се још чврсће збили око свог Централног комитета Партије и друга Тита и својим свакодневним делима у изградњи дају достојан одговор свим покушајима саботаже изградње социјализма у нашој земљи. Огромни резултати наших рудара, крупни успеси наше омладине и осталих трудбеника, све то најбоље потврђују. Наша земља се индустријализира и електрифицира, постаје моћна и напредна индустриско-пољопривредна земља. То значи да ћемо бити независни од иностранства и да ће и наша одбранбена моћ зависити од нас самих. Правилна оријентација наше Партије на изградњу тешке индустрије омогућује нашим народима да своје оружане снаге снабдеју модерним и најтежим наоружањем израђеним властитим силама у нашим фабрикама са домаћим сировинама, а по плану и инструкцији наших конструктора. Нема сумње, да и наша Ратна морнарица заузима у том плану и остварењу видно место.

Руководиоци земаља народне демократије и СССР хтели су да нашу Армију оставе без оружја. Ове земље су отказале уговорене испоруке војног материјала и постројења за војну индустрију. Али, и овога пута изјаловиће се злураде жеље наших клеветника да нас ослабе у војном и војно-техничком погледу, да нас обезоружају и обесхрабре. Разни типови авиона домаће конструкције, израђени рукама наших трудбеника, већ лете и штите наше небо: из наших бродоградилишта ускоро ће запловити и чувати наше море и обале прве јединице наше ратне флоте; из наших фабрика добиће сувоземна војска модерно тешко оружје. Све то говори да је већ данас остварена моћна база за још снажнији развитак наше Армије.

Захваљујући правилном руковођењу, упорном залагању и бризи Партије и друга Тита, као и раду руководећег кадра и целокупног састава морнарице, наша Ратна морнарица израсла је у снажну силу, спремну да чува и сачува обале наше домовине.

Живела наша славна Југословенска ратна морнарица!

Живела наша славна Југословенска Ратна морнарица!

После радних победа на Ауто-путу

ДЕСЕТ ОМЛАДИНСКИХ БРИГАДА ВРАТИЛО СЕ У БЕОГРАД

У недељу, 4 септембра, на Тргу Братства и Јединства, приређен је свечан дочек београдским омладинским бригадама које су се вратиле са Ауто-пута. Претставници наше Партије и народних власти у својим говорима топло су поздравили омладинце, говорећи да је њихов рад не само огроман допринос на изградњи једног од највећих објеката Петолетке, него и најбољи одговор на клевете упућене нашој земљи, Партији и народу. Да ће њихов пожртвован рад још једном потврдити неправилан став мађарске владе која није дала визе нашој омладинској делегацији за Други конгрес Светске федерације демократске омладине.

Десет омладинских радних бригада из свих рејона Београда вратиле су се носећи собом признање за рад — свака бригада била је бар једном ударна.

Бригада „Брацо Бијелић" из Четвртог рејона била је два пута ударна, једном похваљена, са 16 ударника и 50 похваљених, бригада Седмог рејона „Драго Станојевић", два пута ударна, једанпут похваљена са 13 ударника и 32 похваљена, затим бригада „Драганче Павловић" — Шести рејон двапут ударна, једанпут похваљена, са 16 ударника и 41 похваљеним бригадистом. Бригаде „Дара Павловић" и „Милан Матијевић" из Петог рејона, биле су двапут ударне и једном похваљене. Прва је имала 13 ударника, 37 похваљених, а друга 12 ударника и 32 похваљена. Из Другог рејона била је бригада „Боже Стаменковића", два пута ударна, два пута похваљена, са 20 ударника и 31 похваљеним омладинцем. Бригада Трећег рејона „Милан Примасунац" била је два пута ударна, као и бригада Првог рејона „Јурица Рибар".

И омладина Земуна (Осмог рејона) послала је бригаду „Јанко Лисјак" на Ауто-пут. Њихова бригада је била једанпут ударна и једном похваљена.

Најбоља од десет бригада је средњошколска бригада Првог рејона „Еди Давичо", која с поносом носи назив три пута ударна.

По завршетку школске године, 18 јуна, бригада „Еди Давичо" је провела десет дана у ПанчевачкомРиту да замени и помогне чланове Народног фронта. После тога, бригада је отишла у Матарушку Бању где је провела месец дана на одмору и припремала се за радну акцију. Бригада је стигла на сто шести километар Ауто-пута у логор „Михаила Швабића" и радила у Трећој секцији на највећем објекту Ауто-пута Босутском мосту. Имала је најбоље уређен логор на секцији и однела победу у футбалу, кошарци и са ето на сто освојила значку фискултурника.

Три декаде проведене на Ауто-путу донеле су бригаде „Еди Давичо" назив три пута ударна, а омладинац Никола Дабић, најбољи у бригади, избацио је двадесет седмог августа са својом тројком десет кубика (300 колица) земље.

Уочи повратка за Београд код самог Босутског моста откривена је спомен-плоча „Еди Давичо", а остале бригаде на секцији приредиле су јој свечан испраћај.

Свака омладинска бригада Београда има свој дневник у који је уписан, тачно до ситница, живот бригаде. Ту су уписани кубици, логорске ватре и протестни митинзи. Но више од дневника, од митинга и логорских ватри говоре препланула лица, жуљевите руке и срца испуњена љубављу према Партији и Титу.

Омладинци ће у својим школским клупама и на радним местима још дуго причати о овој акцији, о леном колективном животу, свесни да су својим трудом и љубављу градили социјализам и да нема моћи која би то могла да поремети.

Равномерно извршити план другог полугођа

У одлукама Другог пленума ЦК КПЈ одређени су, поред осталих задатака, и главни задаци у области привреде, чије спровођење је требало да помогне још боље извршење Петогодишњег плана. У свим предузећима у Београду спроведен је низ политичких и организационих форми рада, како би се одлуке Другог пленума ЦК КПЈ што пре и што правилније оживотвориле и остварили задаци даљег јачања наше индустрије и повећања продуктивности рада.

У садашње време главна питања око којих се води борба у београдским предузећима јесу испуњење производних задатака на време, стално подизање продуктивности рада, борба за снижење пуне цене коштања, за увођење што реалнијих норми, за учвршћење радне дисциплине и томе слично.

Радни колективи београдских предузећа до сада су успешно извршавали своје производне задатке, а велики број предузећа испунио своје задатке и пре предвиђеног рока. На пример, у првом полугодишту ове године, од педесет и пет републичких индустриских предузећа, тридесет и четири је пре краја јуна извршило свој полугодишњи план, а од једанаест савезних предузећа шест је пре краја јуна извршило полугодишњи план. Узевши у целини већина индустриских предузећа испунила су производне задатке пре предвиђеног времена. Али поред успеха у испуњењу производних задатака било је слабости које се појављују и на почетку другог полугођа. То је у првом реду неравномерност у испуњењу плана по појединим месецима. Тако је, на пример, Индустрија прецизне механике у првом полугођу испунила план са 88,5 од сто, а за месец јули са 85,4 од сто; фабрика тешких машина у Железнику у првом полугођу са 109,3 од сто, а у месецу јулу са 79,1 од сто; „Октобарска слобода" у првом полугодишту са 103 од сто, а у јулу са 90 од сто. Оваквих примера има код многих предузећа.

Постоји нескладност у испуњењу плана по његовим саставним деловима, то јест по вредности, обиму и асортиману. Тако су сва металска предузећа савезне гране у Београду за месец јули извршила план по обиму са 76,6 од сто, по вредности са 82,5 од сто, а по асортиману са 52,7 од сто. Метална републичка предузећа у месецу јулу извршила су план по обиму са 105 од сто, по вредности са 103,6 од сто, а по асортиману са 58 од сто.

Ове појаве нескладности и неравномерности у извршавању плана како по појединим месецима, тако и по саставним деловима плана, провлачи се код свих предузећа. У овоме има узрока и објективне природе, али и субјективне. Субјективних слабости има углавном неколико. Док су у већини предузећа радници упознати са производним задатком како целог предузећа тако и одељења и група у току месеца, постоји још појава да у неким предузећима радници не знају какав месечни производни задатак стоји пред колективом. Због тога је њихово интересовање за остварење задатка мање. У многим предузећима, иако радници знају производни задатак који стоји пред предузећем, нису упознати са свакодневним извршавањем плана. Због тога долази до неравномерног рада у току месеца и до појачаних напора при крају месеца да би се план испунио. Претрес и анализа извршења плана по предузећима нису увек конкретни и често се завршавају само општим констатацијама, а не захватају се поједина битна питања из живота предузећа. Тако је, на пример, у предузећу „Змај" план првог полугођа извршен по обиму са 71,5 од сто, по вредности са 80,5 од сто, а по асортиману са 60,5 од сто. Узроци неиспуњења плана су како објективни, тако и, већим делом, субјективни. Главно је питање слаба радна дисциплина, слаба организација рада и слаба дневна евиденција. У овом предузећу дневно је изостајало са рада просечно 44 радника, а у месецу јулу свакодневно око 72 радника. У овом предузећу ни управа предузећа ни синдикална организација нису се озбиљније позабавиле питањем радне дисциплине, већ га разматрају само повремено. Оваквих примера има доста и то показује да се разни узроци неиспуњења плана не сагледају на време услед непотпуне и неконкретне анализе недостатака који су до тога довели.

(Наставак на лу-
ној страни.)

Наш нови прекоокеански моторни брод „Србија"

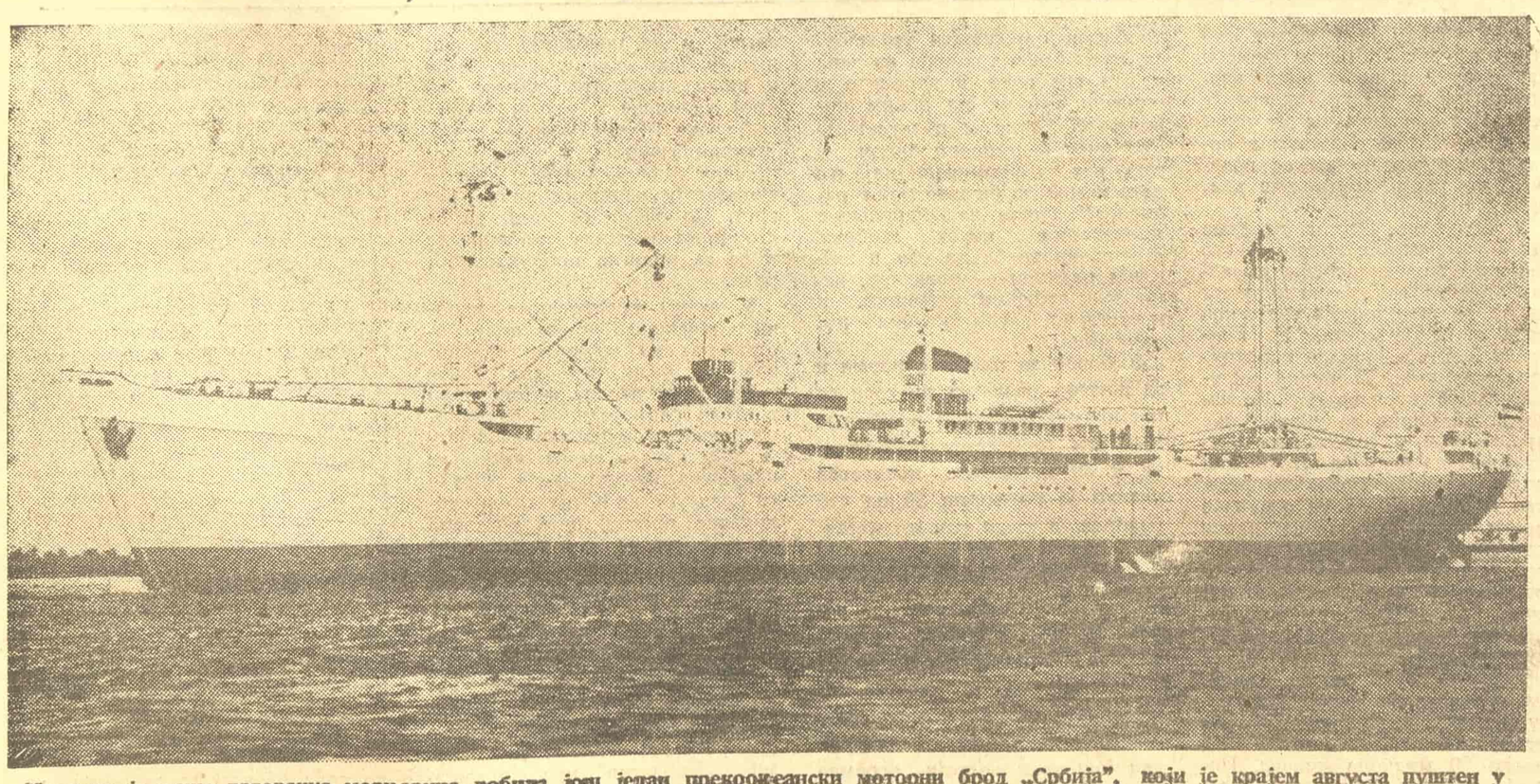

Недавно је наша трговачка морнарица добила још један прекоокеански моторни брод „Србија", који је крајем августа пуштен у експлоатацију. Овај брод је саграђен према најновијим начелима бродоградитељске технике, тако да ће достојно репрезентовати нашу трговачку морнарицу по свим морима света јер је један од најлепших бродова у Европи. „Србија" има 6.250 брутo регистарских тона и 9.400 тона носивости и опремљена је са двократним дизелмотором, који има јачину од 5.000 коњских снага.

— Брод „Србија" је на путу за домовину где ће стићи следећег месеца.

Ун 21-X-49

Нови ревизионизам у радничком покрету не може да задржи развој социјализма

Закони дијалектике говоре да циљеви једне политике условљавају и одређују њене методе, њене поступке. То је универзално правило безброј пута потврђено у историји људског друштва. Револуционарни циљеви траже и револуционарне методе и никада се револуционарни преображај друштва не може остварити реформистичким средствима мирних нагодби и половичних компромиса. Империјалистички циљеви потчињавања и поробљавања других народа траже тако исто империјалистичке методе претње, насиља, лажи, подметања и безобзирног гажења права народа и не могу се остваривати демократским средствима и уз поштовање било каквих принципа поштења и морала. Друго, исто тако опште правило јесте да постоји најтешња веза узајамног деловања између карактера једне политике и друштвеног карактера онога ко ту политику спроводи. Нормално је и редовно да политички методи одражавају друштвено-економски, класни карактер једне државе, класе, режима. Сетимо се само како је Лењин љуто критиковао опортунисту Кауцког који је покушавао да прикаже империјалистичку политику и њене методе као нешто самостално од економске суштине империјализма, од његових дубоких класних противречности које у суштини и диктују разбојнички карактер империјалистичке политике. Но исто тако политички методи којима се служи једна држава, један режим, више неизбежно са своје стране утичу на сам карактер те државе, тога режима. Не може се, на пример, једна држава ради постизања овог или оног тактичког циља служити методама који су у супротности са њеним друштвено-економским поретком и њеном класном суштином а да то са своје стране не изврши овако или онако дејство на сам њен друштвени карактер.

Изнели смо два правила изведена из дијалектичког закона свеопште повезаности и условљености појава, два правила чију тачност никада ниједан марксиста није покушао да оспори. Да видимо какви се закључци могу извући ако се у светлости тих правила размотри жалосна политичка пракса ЦК СКП (б), пракса бесомучних напада на једну социјалистичку земљу.

Шта је циљ те монструозне кампање која се већ годину и више дана води против Комунистичке партије Југославије и њеног руководства, против Федеративне Народне Републике Југославије за коју је све до појаве Резолуције Информбироа, или тачније до злогласних писама ЦК СКП (б), једнодушно признавано од свих народнодемократских земаља да је најдаље одмакла на путу социјалистичке изградње, дајући драгоцен пример другим земљама? Циљ је натеривање на беспоговорну послушност једне самосталне социјалистичке земље, безобзирно натурање диктата слободним народима који су кроз револуцију дошли до своје слободе, угушивање принципијелне критике која тражи успостављање истинских братских и равноправних односа међу социјалистичким земљама, очување својих економских привилегија спречавањем једне привредно заостале земље да на бази социјалистичког планирања максимално и свестрано развије своје производне снаге у складу са својим стварним могућностима и потребама. То су циљеви који очигледно немају, ама баш никакве везе са социјалистичким принципом равноправности и братства суверених народа, са пролетерском солидарношћу, са интернационализмом. Инспиратори Резолуције Информбироа, њени заступници и спроводници, немају, разуме се, ни храбрости ни рачуна да те циљеве јавно проклемују. Они тврде да то и нису њихове намере, да је њихова борба против Комунистичке партије Југославије инспирисана „вишим циљевима“ заштите интереса радничког покрета и социјализма у светским размерама од болести коју су они измислили, од „национализма Титове групе“. На који начин изградња социјализма у једној земљи (јер на то се своди Титов „национализам“), угрожава интересе радничког покрета у светским размерама, остаје савршено несхватљиво, бар за мозак једног поштеног комунисте. Но можда је то загонетка која се може разумети само са висине информбироовске „светске“ осматрачнице? Допустимо да је тако. Допустимо да иза Резолуције Информбироа, иза хајки која се води против нове Југославије, стварно стоје неки „виши револуционарни циљеви“ и интереси несхватљиви нама, обичним људима. Да видимо само шта нам о карактеру и суштини тих „виших циљева“ говоре методи и средства које су ЦК СКП (б) и остала руководства информбироовских земаља до сада употребили ради њиховог остварења, јер као што смо већ утврдили, између циљева једне политике и њених средстава и метода, мора нужно и неизбежно да постоји више или мање потпуна сагласност. Да би остварио те „више циљеве“ које је себи поставио у односу на Југославију, Информбиро (тачније ЦК СКП (б) као инспиратор политике Информбироа) је, пре свега, у својој оптужби против Комунистичке партије Југославије без реда набацао најбесмисленије и међу собом противречне тврдње и клевете и тражио од Комунистичке партије Југославије да их у име „интернационализма“ призна за сушту истину. Он је без трунке гриже савести оспорио народима Југославије њихове ратне заслуге, њихове милионске жртве, њихову револуцију. Он је позвао радне масе наше земље на контрареволуционарне акције, на саботажу социјалистичке изградње, на збацивање комунистичког руководства. Он је наредио да се против Југославије примене економска блокада, уцена и дискриминација и да се на један непоштен и бестидан начин погазе примљене обавезе и потписани уговори. Он је преко свих радио-станица и листова које има под својом контролом отпочео такву кампању огавних лажи, подметања и клевета, која се по својој неморалности може мерити само са најгорим примерима империјалистичке и фашистичке пропаганде. Он је примио у своју службу најпроблематичније типове, издајнике и фашистичке шпијуне, да би их искористио за контрареволуционарно роварење у једној слободној земљи за организацију шпијунаже, саботаже и атентата. На миг Информбироа почели су у Совјетском Савезу и земљама народне демократије прогони и злостављања југословенских држављана, подли напади на југословенска претставништва и делегације у иностранству. На миг Информбироа дигле су поново главу и појачале своју активност шовинистичке групе и клике у појединим народно-демократским земљама, оживели су и постали опет гласни великобугарски и великомађарски апетити.

А сада да се запитамо: какви су то прогресивни и социјалистички политички циљеви који се настоје остварити таквим средствима као што су безобзирно лагање и клеветање, претње и насиља, економске уцене и блокада, гажење права народа на самостално управљање судбином своје земље, контрареволуционарно роварење и саботаже, подгрмљивање шовинистичких апетита и томе слично. Све су то средства којима се до сада искључиво служила контрареволуционарна буржоазија, којима су се служили империјалисти и отворени издајници радничког покрета, јер таква средства најбоље одговарају реакционарним и непоштеним циљевима њихове политике. Ако су данас у борби против наше земље и њене социјалистичке изградње та иста недостојна средства потпуно усвојиле и остале земље народне демократије на челу са Совјетским Савезом, то је само доказ, поуздан и сигуран доказ, да циљеви које они желе да остваре таквим средствима немају ничег заједничког са социјализмом, да су то циљеви антимарксистички и у суштини својој контрареволуционарни. То је једини прагматан закључак који се може извести, ако се по методима информбироовске политике суди о њеним циљевима.

*

ЦК СКП (б) настоји да преко Информбироа наметне диктат једној суверној социјалистичкој земљи. Такав циљ неспојив је са социјализмом који значи укидање угњетавања и класног и националног који претпоставља равноправност и братство међу народима. Стљин је писао: „Постојање капитализма без националног угњетавања исто се тако не може замислити, као што се не може замислити постојање социјализма без ослобођења угњетених нација, без националне слободе“ (Соч. Т. 5 стр. 19). Антисоцијалистички циљеви информбироовске политике у односу на Југославију, наметнули су земљама Информбироа и одговарајуће методе борбе, методе који су до сада били својствени искључиво империјалистима. Разуме се да прихватање таквих циљева, борба таквим методама, не може остати без врло озбиљних негативних последица за социјалистички развитак и карактер самих оних земаља које данас спроводе ревизионистичку политику Информбироа. Таквих последица већ има и има их много. Једна је од најкрупнијих негативних последица, којима земље Информбироа плаћају свој ревизионизам, јесте гушење унутар партиске демократије, суровo обрачунавање са принципијелним, доследним комунистима који нису пристајали и који не пристају да своја уверења ревидирају према ревизионистичкој линији својих партиских руководстава, који нису хтели и неће даље послушно приклонити главу пред информбироовским ауторитетима. Зверско погубљење Коче Дзодзеа у Тирани и смењивање легендарног јунака ослободилачке борбе грчког народа Маркоса, само су два нарочито речита примера који показују на који начин и по коју цену морају партије Информбироа да обезбеђују јединство својих редова. Али, ако је Дзодзе убијен, ако је Маркос смењен, ако је у Чешкој ухапшен поштени радник и комуниста Ралиш, ако је слична судбина снашла стотине и хиљаде комуниста у Мађарској, Румунији, у Бугарској и Пољској, то не значи да је политика Информбироа апсолутно непопуларна у свим тим земљама. Напротив, она има и својих ватрених присталица и поборнике. Политика Информбироа привукла је на своју страну, поново активизирала многе и многе од оних које је демократски развитак њихових земаља после другог светског рата био одгурнуо на политичко сметлиште. Заиста, ко може бити погоднији од неког михајловисте или Хортијевог стреластог крсташа за извршење задатака информбироовске политике, као што је подмукло роварење у једној суседној земљи, организација шпијунаже и томе слично, ко може боље и уредније од тих дојучерашњих слугу фашизма да проповеда и шири мржњу према јуначким народима Југославије и њиховом слободном социјалистичком развитку?! Није дакле никаково чудо што су многи од тих бивших људи нашли за себе добар лов у мутним информбироовским водама. Код информбироовског газде нашло се за њих запослење, сасвим у складу са њиховим способностима и њиховом прошлошћу. Колико је повољна конјунктура за овакве типове, и какве им се могућности отварају за брзу каријеру у државном и партиском апарату, показује најбоље случај познатог великобугарског шовинисте Поптомова, који данас заузима положај министра спољних послова у влади Народне Републике Бугарске! Какве ће даље последице имати за односе међу социјалистичким земљама, за ствар социјализма у свету, ово повампиравање шовинизма и његових најзагриженијих носилаца о томе, изгледа, „далекосиђа“ информбироовска политика не води много рачуна. Али не каже узалуд народна пословица: „Ко с ђаволом тикве сади о главу му се лупају“. Одговорни информбироовски политичари имаће прилике врло брзо да се лично увере у истину, јер шовинистичке воде које су пуштене у појединим народнодемократским земљама да окрећу информбироовску воденицу, поткопавају, у исто време, саме темеље демократије и социјализма у тим земљама.

Политика која се спроводи преко Информбироа савршено је туђа социјалистичким схватањима и социјалистичком моралу. Зато се не може спроводити информбироовска политика и остати веран социјалистичким принципима. Спољнополитичка пракса Совјетског Савеза за последњих годину дана то убедљиво потврђује. Најречитији од свега је случај са Корушком. Издајући интересе једне социјалистичке земље, Совјетски Савез је дошао до обичне политичке трговине са империјалистима, до трговине чији је предмет била слобода и национални опстанак словеначког живља Корушке. То је чињеница недвосмислено записана и овековечена у тексту Париског споразума. Никакве ноте, ма колико опширне и жучноте не могу у томе баш ништа да измене. А ако је Совјетски Савез у случају Корушке испустио из руку лењински барјак борбе за право сваког народа за самоопредељење, да би примио од империјалиста 150 милиона долара и имовину Дунавске пловидбе, томе никако не може бити крива југословенска влада, него само и једино ревизионизам који спроводи ЦК СКП (б). За нешто више од године дана своје отворене офензиве тај ревизионизам нанео је огромну штету ствари социјализма у свету, а највише штете нанео је баш оним земљама из социјалистичког табора, које се јављају данас као носиоци и спроводници антимарксистичке политике Информбироа односно ЦК СКП (б). Ма како велике биле снаге које је ЦК СКП (б) успео данас да упрегне у кола Информбироа, те снаге нису довољне да зауставе точак историје. Победа социјализма у читавом свету је необориви закон даљег друштвеног развитка, а те победе не може бити док не буде савладана ревизионистичка болест, док не буду правилно постављена и марксистички решена сва она питања која су изопачена, а на првом месту питање односа међу социјалистичким земљама. Сигурно је, дакле, да ће се у светском радничком покрету наћи довољно снага за савлађивање новог ревизионизма оличеног у политици ЦК СКП (б) и њеног оруђа — Информбироа. Челични отпор који је том ревизионизму дала наша Партија, претставља драгоцену залогу за победу доследне марксистичко-лењинистичке политике која једино може обезбедити победу социјализма у свету.

Н. П.

„Нема те ноте која би могла да нам умањи веру у наше руководство...“

Како у целој нашој земљи, тако и у Београду, трудбеници радних колектива многих предузећа, фабрика и установа одржавају протестне митинге поводом последњих нота владе СССР и њеног покушаја мешања у унутрашње ствари наше земље. Радни људи су са протестних митинга послали многобројне телеграме Централном комитету КПЈ и другу Титу. Трудбеници у телеграмима потпуно одобравају и подржавају став наше владе и Партије и заветују се да ће дати све снаге за победу праведне ствари за коју се бори наша земља.

Радници Београдске ложионице одржали су протестни митинг против последњих нота владе СССР у кругу Ложионице. Изнад провизорне трибине биле су постављене две једноставне и речите пароле: „Клевете и лажи прљају клеветнике“ и „Нећемо дозволити никоме да се меша у наше унутрашње послове“. Сретен Миљковић, бравар, одржао је кратак реферат о последњим нотама владе СССР.

После његовог говора јављали су се многи радници и вишеструки ударници, за реч. Они су једноставним речима изразили своје потпуно слагање са ставом наше владе и осудили неправилне поступке совјетске владе.

Радник Милутин Милићевић, јавио се за реч и у свом кратком говору осудио неправилне поступке према нашој земљи и рекао: „Наш најбољи одговор на све ове поступке биће ако још савесније будемо радили на свом радном месту“.

Света Пецић, вишеструки ударник осврнуо се и на тврдњу наших клеветника да је наш План нереалан, па је рекао: „Они тврде да је наш Петогодишњи план нереалан и неостварљив, а ми ћемо доказати супротно, јер ће План у железничком саобраћају бити остварен за четири године“.

Говорили су још многи радници, омладинци, бравари и шофери, и при крају се јавио машиновођа Радомир Милић, вишеструки ударник и дао обавезу, као одговор на све ноте совјетске владе и на сва врећања наше земље. Он се обавезао да ће прећи сто хиљада километара на својој локомотиви између две периодне оправке, да ће све возове превући без закашњења и да ће између два прања превалити 30.000 километара. Обавезао се да ће смањити потрошњу горива и мазива на најмању норму и стручно ће оспособити једнога ложача који му буде додељен. Машиновођа Стојан Миленковић, обавезао се, такође, да ће са својом локомотивом 05028 извршити исте обавезе.

За време митинга, док су говорили радници овог колектива, окупљени трудбеници Ложионице често су прекидали одобравањем излагања говорника. На крају је уз опште одобравање примљен телеграм Централном комитету КПЈ и другу Титу, у коме трудбеници Ложионице, поред осталог, кажу:

„Оштро осуђујемо сваки покушај мешања у наше унутрашње ствари од стране СССР и нећемо дозволити да се наши народи, наши напори у изградњи социјализма врећају на такав контрареволуционаран начин и таквим речима као што то чини влада СССР. Нећемо дозволити никоме да омете нашу социјалистичку изградњу, да омете остварење бољег и срећнијег живота радних људи Југославије.

Нико нас учеснике у борби за изградњу социјализма не може убедити у друго него у оно што радимо својим рукама и видимо својим очима, а то је сигуран пут у социјализам. Нема те ноте која би могла да нам умањи веру у наше руководство, у нашу славну Партију и наше снаге па ма каквим се клеветама служили“.

(Наставак са прве стране)

1

Питање испуњења плана по асортиману зависи углавном од довољне количине сировина, али постоје у неким предузећима појаве да се на овај проблем гледа неправилно. У неким предузећима управа предузећа сматра да је главно испуњење плана по вредности, тј. финансиског плана. Тако се управа предузећа „Анђа Ранковић“ упорно бори против израде дечјих хаљиница, јер су то, по мишљењу управе, ситни артикли и мање вредности. У кожарском предузећу „Спорт“ неки људи сматрају да је ципела ситан артикал за ово предузеће и да треба да се баве производњом крупнијих артикала, који дају већи финансиски ефекат. Оваквих примера има доста. Руководиоци предузећа који овако гледају на извршење плана по асортиману, не схватају каква се штета наноси извршењу нашег плана у целини. Неизвршење плана асортимана по, рецимо, великим предузећима, која производе средства за производњу, негативно утиче на испуњење плана других предузећа а и плана капиталне изградње. Уколико су то као наведена предузећа, фабрике које производе артикле за широку потрошњу, то утиче на снижење животног стандарда наших људи.

У даљем раду предузећа морају да поведу озбиљнију борбу против досада наведених слабости и то против неравномерног извршавања плана, против појаве нескладности у извршавању плана у целини. Исто тако је потребно изношење месечних планских задатака на дискусију пред колектив, но одељењима и по бригадама, како би сваки радник могао дати своје мишљење и своје предлоге за што боље извршење плана. Исто тако, ако управа предузећа обезбеди радницима свакодневни увид у извршење плана, синдикална организација ће моћи да на време мобилише колектив за отклањање појединих слабости.

Постоји још један проблем коме се у извесним предузећима не поклања пажња. У питању је квалитет наших производа. Код многих предузећа не води се дискусија нити се претреса узрок рђавог квалитета неких производа. Слаба брига о квалитету производа доводи до бацања у шкарт многих готових производа. Тако у ливници Индустрије мотора одлази код појединих делова 80 од сто у шкарт; у „Филипу Кљајићу“ је од 1.500 пари ципела 15 од сто отишло у шкарт; у ливници „Земун“ за шест дана ливења у јулу бачено је у шкарт око 20 од сто лива. Таквих примера слабе бриге за побољшање квалитета има и код других предузећа. Све ово показује да управе предузећа и синдикалне организације морају да се позабаве озбиљније питањима квалитета производа.

У одлукама Другог пленума ЦК КПЈ дато је видно место бироима за унапређење производње и указало се на нужност да се да што пунија садржина рада овим органима. У Београду постоји, према непотпуним подацима, 77 бироа за унапређење производње. Познато је да бирои за унапређење производње у сваком предузећу треба да раде на што бржем подизању продуктивности рада, као и на томе да се освајање нових врста производа врши плански и да се покрет новатора, ударника и рационализатора развија по плану. Тамо где су бирои добили правилну садржину рада има примерних резултата освајања нових врста производа. Тако од 33 усвојена предлога за рационализацију и новаторство индустрија Београда ће имати уштеду од преко 20 милиона динара. Постоје управе предузећа које сматрају да су бирои непотребни јер нема довољно стручњака. Такав је случај у Градском саобраћајном предузећу, где су проблеми одржавања тролејбуса, аутобуса и трамваја из дана у дан све већи, а нарочито у оправци мотора на новим колима. У многим предузећима још нису формирани бирои, а тамо где су формирани није им дата помоћ да би што боље радили. У бирое за унапређење производње поред добрих стручњака треба да уђу и најбољи радници — новатори, рационализатори и ударници, и претставници синдикалних подружница.

У борби за увођење норми и за њихову реалност до сада су постигнути прилични резултати. У првом тромесечју 1949 године у 39 металских предузећа радило је по норми 30 од сто радника, а у другом тромесечју 48 од сто. У грађевинској грани у 32 грађевинска предузећа у првом тромесечју је радило по норми 60 од сто радника, а у другом тромесечју 71 од сто. Из ових примера се може видети да се увођење реалних радних норми проширује, али још увек постоји огроман број радних места на којима рад није нормиран. У већини предузећа вршена је ревизија норми, тако да су оне данас реалније и не пребацују се као што је било случајева за 40, 50 и више процената. Отуда се број ударника у првом тромесечју ове године смањио у појединим гранама, у односу на прошлу годину, али је у другом тромесечју настао поново пораст. По овоме се види да се стручност радника побољшала и да се подигла продуктивност рада.

У неким предузећима, нарочито локалним, норме нису постављене на научној основи, већ на бази искуства. Такве норме нису реалне и доводе до тога да се појединим радницима ниске стручне квалификације дају високе групе, чиме се нарушава платни фонд. Отуда се пред управе предузећа и синдикалне организације поставио задатак да се уведу на свим радним местима радне норме на основи научне анализе а не на бази искуства. Поред тога, потребно је да се предузећа стално боре за реалност норми.

Организација бригадног система рада омогућила је велике успехе у подизању производности рада. У кожарском предузећу „Пролетер“ пре формирања бригада, у марту ове године, план се испуњавао са 96 од сто. После формирања бригада план се из месеца у месец боље испуњавао, тако да је у мају испуњен са 102 од сто а у јуну са 104 од сто. У Индустрији прецизне механике пре формирања бригада у машинском одељењу план се испуњавао са 84 од сто. После формирања бригаде у том одељењу у року од 30 дана план се испуњавао са 120 од сто. Оваквих примера има у многим београдским предузећима. Због тога је дужност свих управа предузећа да уз помоћ синдикалних организација уведу бригадни систем рада на свим радним местима, где то процес производње дозвољава, и да се боре да се организација и подела рада у бригадама стално усавршава.

Ово су нека питања из рада предузећа у Београду која у главном имају велику важност за остварење овогодишњих планских задатака. Наравно, да овим нису исцрпени сви проблеми који постоје у предузећима, нарочито што се тиче снижења пуне цене коштања, радне дисциплине и бриге о радницима, што треба да буде свакодневни задатак како управа предузећа тако и синдикалних организација. Отклањање до сада наведених слабости у раду појединих предузећа допринеће бољем и још успешнијем остварењу овогодишњих задатака.

СВАКИМ ДАНОМ НОВА РАДНА ПОБЕДА

ВЕЋИ РАДНИ УЧИНАК

— *заједнички напор наших трудбеника*

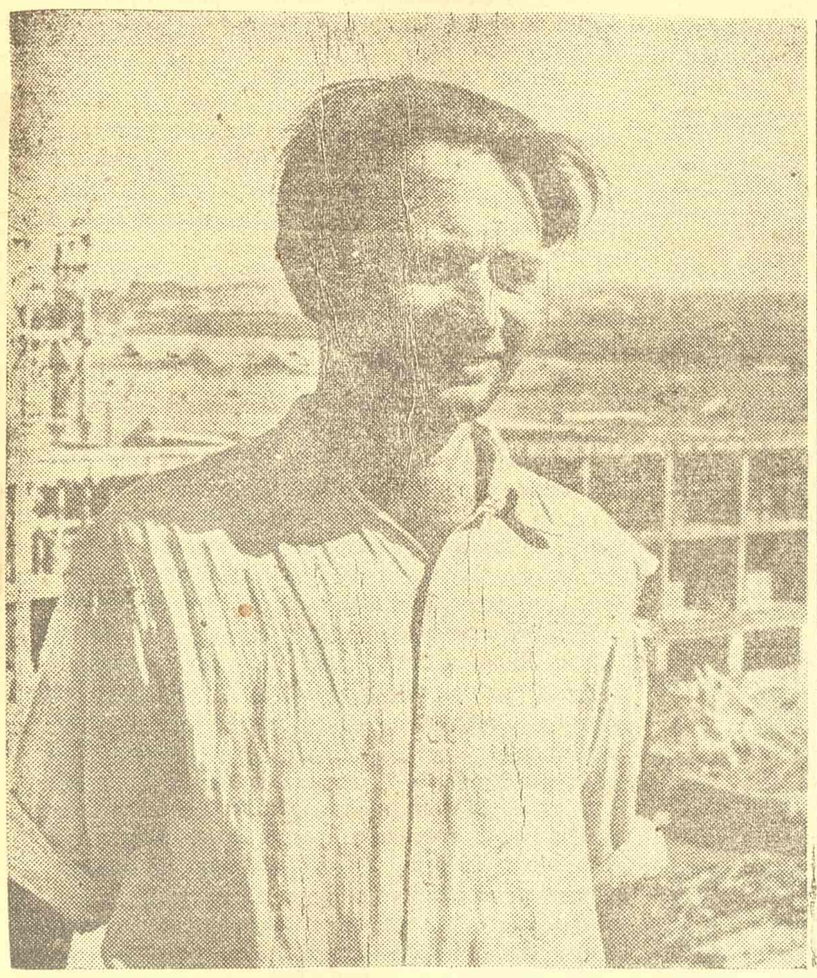

Зидар Јожеф Балажек, одзидао је за 8 сати рада 49,10 кубних метара зида и тиме оборио светски рекорд у зидању

Трудбеници социјалистичке Југославије испунили су, упркос разноразним сметњама и клеветама, победоносно прву половину Петолетке. У даљој борби за план они непрестано освајају све нове, веће и величанственије радне победе.

Данас се трудбеници наше земље у скоро свим гранама такмиче за већу продуктивност рада. Покрет који је започео прослављени рудар из Брезе Алија Сиротановић у част прве годишњице Петог конгреса, узео је широки замах, и борба за већу продуктивност рада све више постаје сталан систем рада стотина и стотина наших трудбеника, који на тај начин најбоље одговарају свим нападима и клеветама Информбироа.

За примером Алије Сиротановића пошли су прво рудари. Они су, такмичећи се за већу продуктивност рада, својим залагањем обарали рекорд за рекордом најбољих совјетских рудара. Ових дана је бригада Антона Загоршека из Трбовља оборила рекорд совјетског рудара Николаја Дрњева (860 тона) који је он постигао 1948 године, ископавши 862 тоне угља.

За рударима су, у борбу за већу продуктивност рада, кренули и трудбеници грађевинарства, металске и текстилне индустрије, и тај покрет се шири на све друге гране привреде.

Трудбеници Београда не заостају ни у овој борби. У многе београдске колективе дошле су бригаде из унутрашњости, да се у част Другог конгреса синдиката Србије такмиче са београдским бригадама за већу продуктивност рада, за бољи квалитет и за снижење пуне цене коштања.

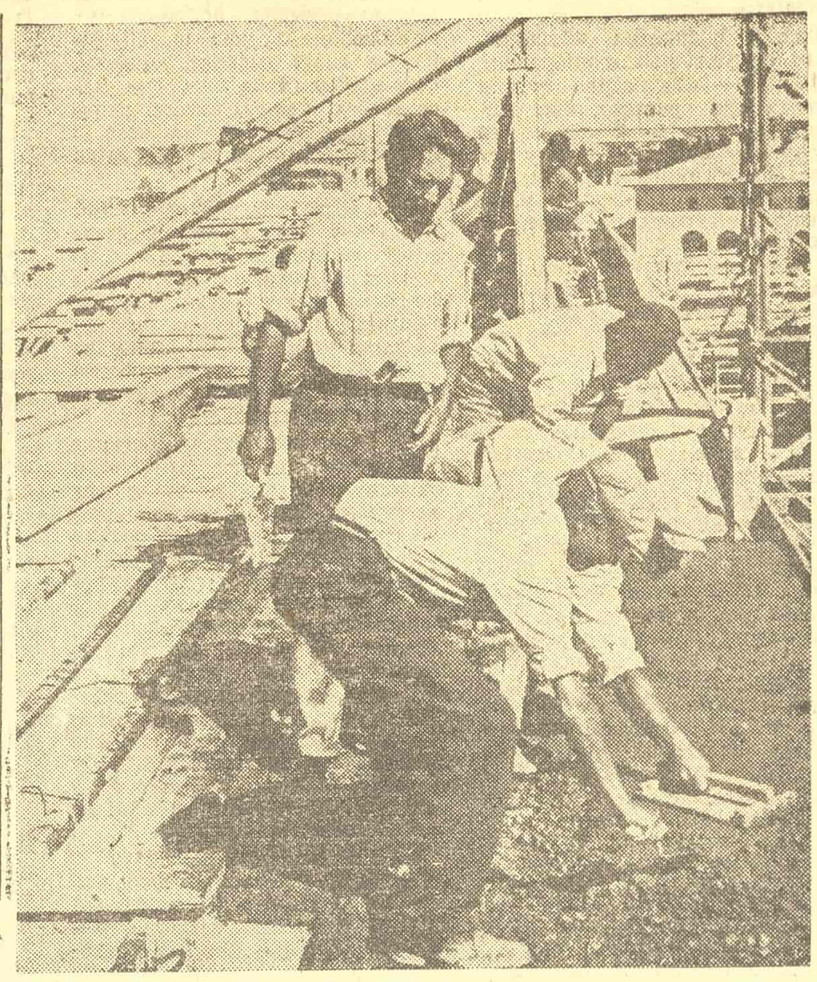

Зидар Јожеф Балажек на раду

Текстилна предузећа

Међу првима овакво такмичење организовала су три београдска текстилна предузећа, „Стаљинград“, „Иван Милутиновић“ и „Октобарска Слобода“. Бригаде из унутрашњости такмиче се са најбољим бригадама из тих предузећа. Долазак ових бригада из унутрашњости распламсао је такмичење у част Другог конгреса синдиката Србије. На почетку рада тих бригада са њима се такмичила само једна бригада. Данас, међутим, у такмичењу са једном бригадом из унутрашњости учествује седам — осам, па и двадесет бригада. То такмичење простире се и даље... Читава одељења заказује међусобна такмичења.

У предузећу „Иван Милутиновић“ гостује најбоља бригада предузећа „Црвена звезда“ из Лесковца. Првог дана рада, а то је било 16 августа, бригада „Црвена звезда“ испунила је дневни план за 101 од сто. Сваког дана су резултати испуњења дневног плана били бољи. Лесковачка бригада нема лак задатак. Са њом се такмичи двадесет бригада из предузећа „Иван Милутиновић“. Ту није лако избити на чело. Но, једанпут, 27 августа, испунивши план са 175 од сто, лесковачка бригада била је прва. На дан 29 августа лесковачка бригада је испунила дневни план са 123 од сто, а бригада једанаестострушке ударнице Марије Јуришић за 220 од сто. Бригаде Перке Богуновић и Лизе Половине испуњавају дневне планове просечно са 130 до 170 од сто, односно 160 до 190 од сто.

Такмичење је добро организовано. Бригадири не губе ни тренутка у чекању на материјал. Машине су исправне. Непрестано се води евиденција учинка.

Захваљујући овом такмичењу, већ првих дана у самој ткачници порасла је производња за 10 од сто. Порашће још и више јер Лесковчани говоре: „Ми нећемо отићи побеђени“, а двадесет бригада „Ивана Милутиновића“ одговара: А ми нећемо дати да нас победите“.

*

У предузећу „Стаљинград“ дошла је бригада из новосадског текстилног предузећа „Соња Маринковић“. Од шест бригадирки, пет су ударнице, а једна је ученица у привреди.

Такмичење је започело 16 августа. У почетку се са новосадском бригадом такмичила само бригада Слободана Живковића из „Стаљинграда“. После четири до пет дана у такмичење је ушло још шест бригада. Али бригада ученика у привреди названа „најмлађи у борби за План“, није хтела да изостане, тако да је са новосадском бригадом ступило у такмичење осам бригада. Бригада ученика у привреди постиже изванредне резултате. Дневни план испуњава просечно са 120 од сто. Бригада из предузећа „Соња Маринковић“ испуњава просечно дневни план са 118 од сто.

За првих десетак дана такмичења само у ткачници производња је нарасла за 18,5 од сто, односно број ударача разбоја повећао се за више од пет милиона.

Такмичење у „Стаљинграду“ узима све шири замах. Шири се и на друга одељења. Трудбеници „Стаљинграда“ такмичећи се у част Другог конгреса синдиката постижу све боље резултате.

*

У „Октобарској слободи“ раде две бригаде из унутрашњости, из Куле и из Врбаса. Бригада из Врбаса је дошла пре четири — пет дана и већ показује лепе резултате. Бригада из Куле дошла је раније и са њом је одмах ступила у такмичење најбоља бригада предузећа „Октобарска слобода“, бригада „Благоје Нешковић“.

Неколико дана су се такмичиле само ове две бригаде, али је убрзо такмичење обухватило још седам бригада. Бригада из Куле, просечно од почетка такмичења, испуњава дневни план за 139 од сто, док бригада „Благоје Нешковић“ испуњава дневни план просечно за 141 од сто.

Такмичење у „Октобарској слободи“ брзо је прешло оквире ткачнице и захватило осама одељења.

У овим текстилним предузећима такмичење је организовано на бази конкретних обавеза, план је разбијен на бригаде и резултати се непрестано евиденцирају. Ово такмичење одлично ће послужити измени искустава. Оно ће много допринети већој продуктивности рада у нашим текстилним предузећима.

★

Градилишта

Борба за већу продуктивност рада захватила је и наша градилишта, а међу првима Нови Београд. На Новом Београду постигнута је 2 септембра највећа радна победа од почетка његове изградње. Зидар Јожеф Балажек озидао је за осам сати рада 49,10 кубних метара зида и на тај начин поставио нов светски рекорд у зидању, премашивши стари за око шест кубних метара.

Овај рекорд је постигнут захваљујући помоћи бриљадиска Друге тимочке омладинске радне бригаде.

Ако би се прорачунало колико је Јожеф Балажек узидао тога дана цигала, то би износило око четири вагона, односно око двадесет хиљада комада цигала, а то значи да је он преко својих руку за осам сати рада претурио око осамдесет хиљада килограма терета.

На свечаном митингу који је одржан у част те велике радне победе, Јожеф Балажек је нагласио да је сигуран да ће бити зидара који ће пребацити и његов рекорд, али ће и премашити и те нове рекорде.

Само дан касније омладинац Јован Немери, такође са Новог Београда, премашио је Балажеков рекорд, озидавши за осам сати рада 53,84 кубна метра зида.

Бригадирке новосадског текстилног предузећа „Соња Маринковић“

★

Београдска електрана

У колективу Београдске електране, који је за своје залагање у првом полугодишту 1949 г., добио високо признања, води се такође битка за већу продуктивност рада, за бољи квалитет и снижење пуне цене коштања. У том колективу такмиче се две екипе, једна састављена од трудбеника разних електрана из Словеније, а друга од трудбеника из Београдске електране и неколико других електрана из Србије. Око сто људи такмичи се на ремонтирању котлова.

До сада се ремонт четири котла вршио за четири месеца, а захваљујући овом такмичењу ремонт четири котла извршиће се само за два месеца.

Такмичење екипа Словеније и Србије изискивало је, с обзиром да је то прво такмичење ове врсте у нашој земљи, добру и правилну организацију. У том циљу основана је комисија за евидентирање радова као и комисија која води бригу о људима.

Екипе су почеле са радом 1 септембра. Свака екипа подељена је на неколико бригада, које се међусобно такмиче. Најбољој бригади додељује се сваког дана прелазна застава.

За сада боље резултате постиже екипа из Србије, но то је сасвим разумљиво, с обзиром да трудбеници Словеније први пут раде на оваквим пословима. Сви заједно они се труде да квалитет ремонта котлова буде што бољи, а сам ремонт што бржи.

Засада најбоље резултате из екипе Србије постижу бригаде Фехима Балића, Милоша Ференцика и Мартина Гаубеца, која је већ двапут освојила дневну прелазну заставицу. Истичу се својим залагањем и бригаде из Новог Сада и Суботице. Од словеначких бригада најбоље успехе показују бригаде Сувича, Оцвирка и Резбергера.

Ово такмичење на ремонту котлова допринеће много правилном раду Електране и, захваљујући брзом ремонту котлова, у зиму ће се доћи са потпуно исправним постројењима.

★

Металска индустрија

Такмичење за већу продуктивност рада захватило је и металску индустрију. У ливници завода „Александар Ранковић“ такмичила се седам дана, од 23 августа до 1 септембра бригада из Велике Кикинде, са најбољом бригадом из ливнице „Александар Ранковић“. Бригада из Велике Кикинде победила је у томе такмичењу. Она је просечно испуњавала дневни задатак са 158,8 док је бригада из „Александра Ранковића“ испуњавала дневни задатак са 145,4 од сто. Најбољи бригадир велико-кикиндске бригаде, Карол Секе, испуњавао је просечно норму преко 200 од сто. Само за тих седам дана такмичења у ливници је производња повећана за 25 од сто.

Одласком кикиндске бригаде није завршено такмичење у ливници „Александар Ранковић“. Напротив, оно је узело још ширег замаха. Данас се десет бригада ливнице такмичи међусобно за већу продуктивност рада. Да би се такмичење што боље организовало организован је рад у три смене. У првој смени се врши формовање у другој смени ливење, а у трећој рашчишћавање и истресање изливених комада и припремање песка за прву смену.

Ово такмичење је тек започело. Оно је новина у ливници, и још се не могу видети резултати. Али извесно је да ће се оваквим начином рада омогућити далеко већа производња од досадашње.

*

У борбу за већу продуктивност рада ступају свакодневно све нови и нови трудбеници. Покрет који је повео Алија Сиротановић постаће ускоро сталан метод рада наших трудбеника. Све веће радне победе које се постижу на свим пољима рада, доказ су високе политичке свести наших људи, њиховог радног херојизма, њихове спремности да упркос свим клеветама истрају у даљој победоносној борби за изградњу срећније будућности наших народа.

Чланови екипе Словеније, која се такмичи у Београдској електричној централи на ремонту котлова

Из „једног“ предузећа

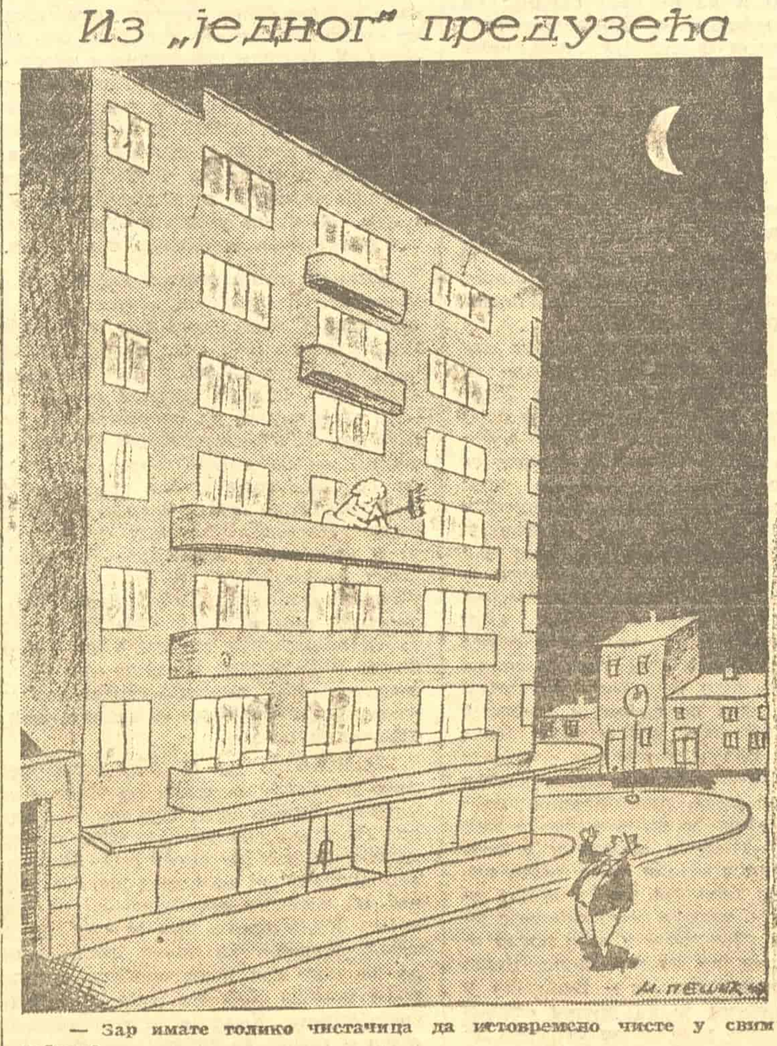

— Зар имате толико чистачица да истовремено чисте у свим собама?

— Не, имамо једну!

— Да, што вам гори свуда светло?

— Зато што имамо сијалице у свим собама.

Чланови екипе Србије на такмичењу у Београдској електричној централи поносно истичемо заставицу

ПОВОДОМ ЗБОРНИКА „ЈУГОСЛОВЕНСКА ПОЕЗИЈА“

Појавом зборника „Југословенска поезија“ ми смо по први пут добили једну јединствену антологију песничког стваралаштва свих наших народа која доиста претставља избор најбољег и најтипичнијег за то стваралаштво.

Ранији, предратни зборници, били су углавном националних размера — обухватили су или српску, или хрватску, или словеначку поезију. Један општи избор није био дат (осим у неким антологијама, рађеним на основу ових националних зборника, намењеним за употребу у средњим школама). Поред тота, избор песника и песама, у тим предратним антологијама вршен је са буржоаских естетских становишта и већ због тога оне нису могле оцртати прави лик наше поезије.

Овај нови зборник југословенске поезије, стваран у условима наше социјалистичке стварности и од културних радника који се руководе теоријом материјалистичке естетике, принципијелно се разликује од тих ранијих антологија. У ранијим антологијама у основној линији, која ће у њој бити спроведена и о материјалу који ће бити одабран, одлучивао је индивидуални укус састављача и лично схватање лепог, а пошто су ти састављачи идеолошки припадали буржоазији, то значи да се испод те привидне суверености састављача антологија крила уствари буржоаска класна пристрасност. Бити доследно на буржоаским позицијама при стварању избора из југословенске поезије, значи тако га саставити да се или порекне чињеница, или бар да се замагли и не извуче да буде јасна, да су најбоља стваралаштва поезије наших народа она која на поетском плану и на одговарајући начин, одражавају захтеве, идеале и покрете основних народних маса. На тај начин, буржоаска класна ограниченост при састављању антологије онемогућавала је такво њено постављање да она да истински пресек наше поезије један правилан избор из . ње најбољих и за њу најтипичнијих песама.

Једини правилан пут да се направи такав избор из једне поезије, кроз који ће се видети и њен прави лик и њен развој, је да се никако не губи из вида веза између поезије и друштвене стварности из које она ниче. Мерило вредности једне песме мора бити у томе да ли она произилази из расположења и осећања песника који учествује у најбитнијим и најузбудљивијим кретањима своје епохе, у кретањима на која је концентрисан интерес народних маса. Са таквим кретањима повезана је најдубља драматика тога времена, из њих избијају најјача осећања, најврће страсти — дакле најбољи материјал за поетско обликовање. Природно је, дакле, да највећи поетски домети буду постигнути тамо где се догађа суштина збивања те епохе. Стајање по страни од тих збивања или непријатељско одношење према тенденцијама њиховог развоја и друштвеним снагама које тај развој носе, баца песника у ситуацију да он, без обзира какав је његов таленат, не може од себе да да много, да се његове песничке способности гуше и гасе.

Историја песништва наших народа ово потпуно потврђује. Велики песници наши, и у прошлости и данас, били су они чије је песничко дело изражавало тежње, идеале и расположења оних друштвених снага које су покретале напред наш друштвени живот. Национално ослободилачке тежње, тежње за уједињењем јужнословенских народа на бази равноправности, патриотска осећања, слободољубивост, демократизам, револуционарност — то су мотиви које су узимали и поетски уобличавали најбољи песници наших народа од Прешерна, Његоша, Мажуранића, Радичевића, па до наших савремених песника. И управо те песме су не само најбоље по својим уметничким квалитетима, него и најтипичније за читаву нашу поезију. У оваквом стварању наших песника, у њиховој верности стварности, у њиховој оданости ствари широких народних маса и повезаности са тим масама, у њиховој прогресивности, постоји у нашој поезији XIX и XX века један континуитет управо онакав како га је Змај оцртао у познатим стиховима:

„Ко е' осврне да погледи
Бистрим оком и погледом
На гробове ове светле,
Повеснице дугим редом,
Мора чути како ј' живо,
Кроз векове, кроз маглину,
Дед унуку, отац сину,
Борац борцу довиниво:
„Где ја стадох — ти неш поћи!“
„Што не могох — ти неш моћи!“
„Куд ја нисам — ти неш доћи!“
„Што ја почех — ти продужи!“
„Још смо дужни — ти одужи!“

Наши стари песници, који су се јављали у друштвеним условима још незрелим за стварање друштвеног реда у којима би њихови идеали били остварени — били су претече који су најављивали стварност која је код нас почела да оживљује тек од 1941 године. У давна, мрачна времена, испуњена угњетавањем туђина и угњетавањем своје господе, они су, ослањајући се на плебејске масе својих народа, високо уздизали своју песничку реч која је светлела као позив и путоказ ка нашим данима.

Руководећи се правилним мерилима у постављању и стварању зборника, колектив културних радника који је радио на састављању „Југословенске поезије“, могао је да пружи зборник који је у стању да кроз мање од двеста песама прикаже главна обележја поезије наших народа.

Са стварањем наших песника ми се можемо поносити; оно доиста чини важан део нашег културног блага и многе његове творевине могу стати у исти ред са песничким остварењима великих песника других народа, могу ући у ризницу општечовечанске културе као наш допринос. Овај, зборник, који је првобитно и био замишљен да послужи за превод на друге језике (руски и бугарски), свакако ће допринети томе да наша поезија постане познатија и у другим земљама и стекне у свету углед и место које јој по њеној вредности припада.

При расподели материјала у зборнику, он се третирао као целина, а унутар те целине распоређен је по хронолошком реду. И у том погледу отступило се од досада код нас уобичајених начина прављења антологија — распоређивању материјала по епохама, правцима, националној припадности и сл.

Иако је тежак задатак састављање једног зборника који у оквиру књиге од 300 страна треба да да преглед југословенске поезије, иако остварење тога задатка, свакако, отежава чињеница да наше књижевно наслеђе није у потпуности критички оцењено са теоретски правилних становишта — ипак је несумњиво да је зборник „Југословенска поезија“ успело састављен. Унутар потпуно правилно примењених битних критеријума (по питању основне линије зборника, по питању писаца који долазе у обзир и сл.) може се дискутовати о неким детаљима који за зборник као целину нису од битног значаја: да ли је уместо песме једног песника могла доћи нека друга, да ли је неки песник требало да буде заступљен више или мање и томе слично. Тако например, чини се као да би избор из Ракића требало да буде друкчији. Песма „Наслеђе“ која је ушла у зборник, није никако идејно здравија од многих других његових песама (идејну основу јој чине нека расистичка, биологистичка схватања), а поред тога није за њега ни нарочито карактеристична, нити се, у односу на остале његове песме, истиче неким бољим квалитетима. Исто тако, мислим, да је Дединац могао да буде заступљен са неком другом песмом, која би сама за себе претстављала целину (јер „Упамти!“ делује као фрагмент).

Вероватно је да ће неке оцене које су изражене кроз зборник „Југословенске поезије“ бити унеколико измењене. Али то неће битно умањити значај овог зборника, нити опорећи чињеницу да ће његово излажење допринети пречишћавању погледа на нашу поезију и одређенијем формирању ставова и мерила које при њеном посматрању треба примењивати.

Р. Р.

Улога београдске Више педагошке школе у планском подизању просвете и културе

Основни задатак културе и просветне политике народне државе је помагање свестраног културног и научног развитка, подизање нивоа народног образовања и ширење просвете међу најширим масама трудбеника. Социјалистичка изградња наше земље тражи од нашег човека више знања, свестраније образовање, виши културни ниво. Непрестаним повећањем броја разних школа у нашој земљи из дана у дан се осећа све већа потреба за новим наставницима у свим струкама. У овом планском подизању просвете и културе нашег народа, а нарочито у развоју обавезног седмогодишњег школовања, више педагошке школе одиграће значајну улогу. Ове школе немају више онај карактер који су имале у старој Југославији, и престале су да буду школе за школске надзорнике. Сада имају потпуно нови карактер, и постале су веома важне установе које имају задатак да спремају потребан наставнички кадар за обавезне седмогодишње школе, гимназије и средње стручне школе.

Велики пораст ученика по гимназијама, нарочито нижим, захтева одговарајући наставнички кадар. Филозофски и Природно-математички факултет не могу за сада да дају потребан број нових наставника, па су више педагошке школе после рата учиниле много на повећању наставничког кадра. Виша педагошка школа у Београду дала је до сада велики број дипломираних студената. Распоређени по гимназијама, индустриским и средњим стручним школама они са успехом предају своје предмете и видно се истичу у своме раду. Известан број дипломираних студената из три су послератних генерација ове школе заузео је и положај директора нижих гимназија. Располажући практичним знањима наставничке вештине изучавањем методе рада са ученицима још у току студија, свршени студенти су постигли одличне успехе у свом раду и многи су као наставници виших разреда гимназије ове године извели и прву генерацију матураната.

Многима још није познато да се на Вишој педагошкој школи не уче само педагошке науке, већ и природне и хуманистичке науке, као и на Природно-математичком и Филозофском факултету. Научне групе су тако постављене да студент добија солидно познавање своје струке а уз то још и методску спрему за наставнички рад.

На Вишој педагошкој школи у Београду постоје два отсека: наставнички отсек који спрема наставнике за средње школе и дефектолошки отсек који спрема наставнике за васпитање и образовање дефектне деце. На наставничком отсеку може се по избору студирати српски језик са југословенском књижевношћу, руски језик са књижевношћу општа и национална историја, географија, биологија, физика и хемија и математика. Ове школске године отворена је и сликарска група која ће спремати кадар за наставнике цртања. Уз сваку од ових група као општи предмети долазе још и осовни марксизма-лењинизма, педагогика и методика одговарајућег предмета. Студентима је на тај начин омогућен велики избор научних група за студирање. У школи се примају свршени ученици гимназије са положеним вишим течајним испитом, а свршени ученици учитељске школе могу се уписати као редовни студенти са одобрењем Министарства просвете.

За две године студенти Више педагошке школе постају наставници средњих школа, а имају право и да наставе студије на Филозофском и Природно-математичком факултету, при чему им се урачунава проведено време на Педагошкој школи и при знању извесни испити. Но без обзира на то да ли ће дипломирани студенти Више педагошке школе продужити студије на факултету, њихов положај наставника у гимназијама и другим средњим школама раван је дипломираним студентима Филозофског или Природно-математичког факултета.

У одгајању наставничког кадра Више педагошке школе имају извесна преимућства. У овој школи се најдоследније спроводи начело да се стручно оспособљавање студената повеже са праксом, што се постиже изучавањем и практичном применом метода помоћу којих наставник пружа ученицима потребна знања. На тај начин студентима је омогућено свестрано упознавање са оном научном грађом коју студирају а уз то још и стицање огромних искустава и знања наставничке вештине. Држањем предавања по средњим школама и вежбањима још у току студија, као и посебним изучавањем методских принципа наставничког рада, дипломирани студенти понеће из ове школе много практичних знања и у своме раду у школи неће имати никаквих тешкоћа јер ће добро познавати методе наставничког рада са ученицима и свој посао обављати са пуно смисла. Виша педагошка школа у Београду у могућности је да пружи студентима све услове за стручно усавршавање јер је добро снабдевена научним кабинетима и осталим училима, располаже богатом библиотеком и има довољан број професора.

ИЗ ПРОШЛОСТИ БЕОГРАДА

СТО ДЕСЕТ ГОДИНА ОД ОСНИВАЊА *прве гимназије у Београду*

Почетком септембра 1839 године, пре сто десет година, отворена је у Београду прва гимназија, са пет разреда. Тада је петоразредна гимназија била пуна гимназија и тек доцније, постепено, наше гимназије добијаће шести, седми и осми разред, да би се тако формирала осморазредна гимназија која нам је данас

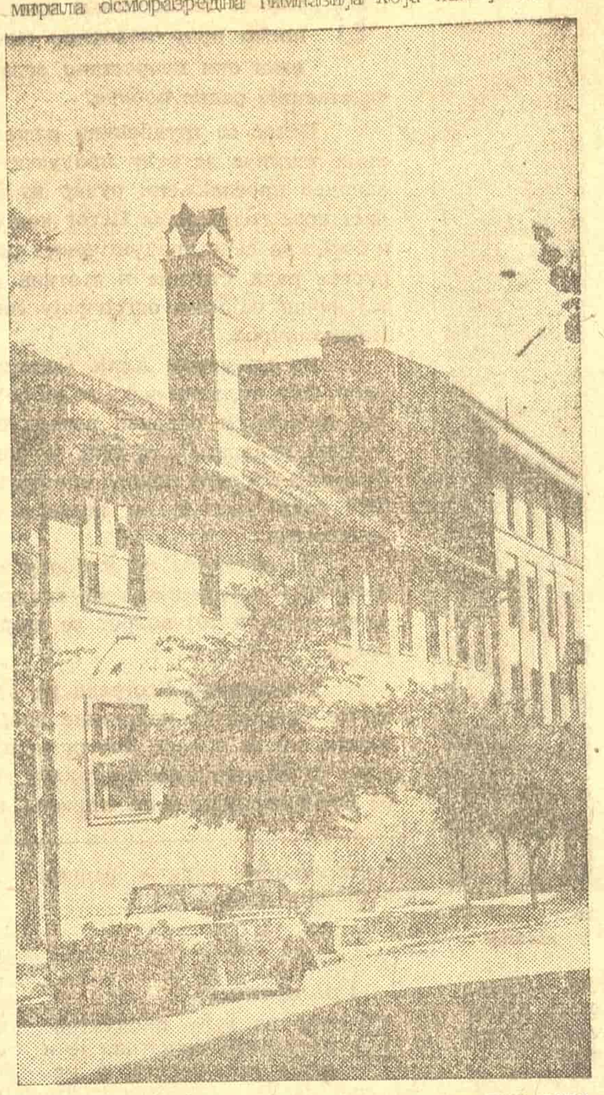

Зграда у којој је шесетих година прошлога века била прва београдска гимназија (данас Академија примењене уметности)

позната. И данас београдске гимназије имају своје називе по редним бројевима, онако како су основане. Према томе, према историји школства, прва београдска гимназија јесте данашња Прва мушка гимназија у Београду.

Одмах се поставља питање зашто је Београд добио гимназију тако доцкан, тек 1839 године, иако је у Београду још у времену од 1808—1812 постојала Велика школа, а после опет од 1830 до 1833, када је Велика школа обновљена, да би најзад 1833 била премештена у Крагујевац. Најзад, многе варошиу Србији добиле су гимназију пре Београда. Тако је Крагујевац добио 1835, а у току 1837 и 1838 дворазредне „полугимназије“ добили су још Шабац, Неготин и Зајечар. Тридесетих година прошлога века, Београд је био највећи град у Србији, са преко 20.000 становника, док је Крагујевац, тада престоница Србије, имао свега 2.000 становника, а други градови, који су имали „полугимназије“, приближно исто толико. Објашњење зашто Београд дуго није добио гимназију налазимо у друштвеним, политичким приликама и схватањима која су владала у Србији тридесетих година прошлога века.

Кнез Милош, који је за обновљену Србију имао великих политичких заслуга, није марио за школе нити је имао разумевања за њих. Сам Милош био је неписмен и окружен неписменим сарадницима. Ови сарадници били су главна подршка Милошевог деспотског режима и, што је важно, главни учесници у крповини од које је Милош са својим људима начинио монопол за лично богаћење. То је било доба када је у Србији настајала првобитна акумулација капитала и када су се прва богатства стварала путем власти и насиља. У оваквим приликама и читав систем управе добијао је деспотски карактер: Милош је управљао земљом по начину како су раније управљале турске паше: грабио је најбољу земљу и гонио сељаке на кулук, запосе дао скеле и прелазе преко река, а државне чиновнике постављао и отпуштао по својој вољи, третирајући их као своје слуге. То исто, у мањој мери, радили су и Милошеви љубимци, његови сарадници.

Овакав начин управе наилазио је на опозицију у земљи. Многе буне дизале су се против кнеза Милоша. Главна снага тих побуна био је сам народ, који се борио да се дефинитивно ослободи кулука и других незаконитости, али вође побуна били су углавном имућни људи, којима Милош није дозвољавао да слободно тргују и да се богате као он и његови љубимци. Из оваквих услова рађала се опозиција, која је постављала захтев да се Милошева власт ограничи Уставом, који ће гарантовати личну и имовну безбедност и слободу трговине. За младу српску буржоазију то је у тадашњим приликама био главни услов за даљи напредак, па и за напредак саме Србије. Међутим опозиција је имала не само свој уставни програм, већ и своје просветне тежње. Она је тражила отварање школа, поготову отварање гимназије у Београду. Из свих тих разлога кнез Милош и његова околина одупирали су се не само политичким тежњама опозиције, већ и тежњи за отварањем школа.

Познато је да је Милошева неписмена околина нарочито зазирала од Вука Караџића и Димитрија Давидовића. Вук је, још пре 1830, иступио са предлогом да се у Србији отвори неколико гимназија, док је Димитрије Давидовић 1835 изнео предлог да се поред гимназије отвори и Лицеј, из кога ће постепено да се развије универзитет. Једно време Вук је схватио да прво треба самог Милоша да научи писмености, рачунајући да ће тако код њега пробудити интерес за отварање школа. Али ни овим настојањем Вук није имао успеха. Када је једном ипак придобио Милоша и почео да га учи, читава Милошева неписмена околина дигла се против Вука. Један од Милошевих неписмених сарадника толико се осмелио да је Вуку запретио да ће му и другу ногу пребити, ако се не окани започетог посла око кнежевог отписмењавања. Разочаран, Вук је у оваквим приликама обично напуштао Србију а доцније је са огорчењем писао: „...док прва гимназија у Србији постане, доста ће мутне воде Дунавом протећи“.

Ипак су буне против Кнеза уродиле плодом. И то прво на просветном пољу. Побуном Кнеза Милете Радојковића, Милош је био присиљен да пристане на израду такозваног Сретенског устава 1835 године. Овај устав радио је Димитрије Давидовић, човек либералних схватања и пријатељ школе. Међутим Милош је нашао начина да уз помоћ Русије и Султана одбаци Сретенски устав. Две царевине, Русија и Турска, у којима није било никакве уставности, једноставно су саветовале Кнезу Милошу да влада као и раније и да се мане устава. Милош је то једва дочекао и од устава није било ништа.

Али случај са Милетином буном и борбе око Сретенског устава уразумили су Кнеза донекле, и он је почео да попушта прво на просветном пољу, јер му се то чинило најмање опасно по његову власт. Отуда видимо да 1835 Крагујевац добија пуну гимназију, а у току 1837 и 1838 отварају се и поменуте „полугимназије“, а најзад 1838 и Лицеј у Крагујевцу. Међутим о томе, да Београд добије гимназију Милош није хтео ни да чује, изговарајући се да у Београду за гимназију нема подесне зграде. Прави разлог био је тај што је Београд био место где је било највише слободоумних и просвећених људи, па је у вези с тим и опозиција против Кнеза Милоша у њему била најјача. Узалуд су стизали захтеви са свих страна да се гимназија отвори и у Београду. Чак су и професори крагујевачке гимназије и лицеја дали једном и писмени предлог да се гимназија и Лицеј из Крагујевца преместе у Београд, наводећи као најважнији разлог да ће ученици у Београду „боље и лакше успевати моћи“.

Најзад је Милош у борби са својим противницима био побеђен. Истина, то није била победа народних тежњи, већ победа „уставобранитеља“, који су, уз помоћ Русије и Турске, наметнули Србији такозвани „Турски устав“ од 1838 године. По том уставу, место народне скупштине дошао је савет, олигархиско тело од 17 чланова, које је требало да ограничи Милошеву власт. Међутим, иако „уставобранитељи“ нису ни издалека били либерали у западњачком смислу, они су ипак прихватили ранији просветни програм Вука и Димитрија Давидовића. Зато је ново „правительство“, чим је дошло на власт, израдило план, из кога се види да ће ускоро из Крагујевца прећи у Београд „сва виша надлежательства“, а у вези с тим већ тада је у принципу било решено да се и у Београду отвори гимназија.

Кнез Милош није могао да се помири са ограничењем своје власти, и он је отишао из Србије 1839 године. Чим се то десило, намесништво, које је вршило кнежевску власт до доласка Кнеза Михаила из Влашке, издало је указ 7 септембра 1839 којим се отвара гимназија у Београду. Тако је Београд добио гимназију. Ускоро у Београд је премештен и Лицеј, а затим и остала надлештва. Указом Кнеза Михаила од 1841, Београд је и званично постао престоница Србије.

Прва београдска гимназија, поникла у условима политичке борбе против Милошевог деспотизма, била је кроз читав XIX век не само највећа и најбоља гимназија у Србији, него и гимназија у којој су налазили одјека сви напредни и слободарски покрети. Довољно је напоменути да је Светозар Марковић први пут почео да се упознаје са социјалистичким идејама као ђак Прве београдске гимназије, онда када је у тој гимназији учио више разреде, у времену од 1860—1863. Затим је у тој гимназији поникла и прва средњошколска ђачка дружина у Србији, „Нада“, основана 1868 године, преко које су се шириле напредне, у првом реду социјалистичке идеје, међу школском омладином. Најзад у Првој београдској гимназији учили су и стицали знања и напредна схватања и други велики људи наше прошлости, као што су били Стеван Сремац, Петар Кочић, Гаврило Принцип и други.

За ђацима нису заостајали ни професори. Први пут у београдској гимназији јавили су се од стране професора протести против телесних казни над ученицима и баш захваљујући тим протестима, батинање ученика у нашим гимназијама било је забрањено већ почетком седамдесетих година. Затим професори београдске гимназије водили су дуну и упорну борбу за реални правац наставе а против клерикализма и класицизма, који су спутавали правилно развијање омладине. Најзад, у првој београдској гимназији било је и таквих професора као што су били Стојан Новаковић, Јован Ђаја, Андра Николић, Радоје Домановић и други.

Можемо данас слободно рећи да је кроз цео XIX век прва београдска гимназија давала правац слободарским и културним стремљењима средњошколске омладине, док је велики број ђака и професора доцније израстао у напредне писце и политичаре, којих је Србија обилно имала. Према томе, и стодесетогодишњи јубилеј Прве београдске гимназије има данас, када су демократске тежње наших народа однеле пуну победу, већи значај него што би то био случај са ма којом другом гимназијом у Србији.

Миодраг ЈУГОВИЋ

ПО БЕОГРАДУ

Непажњом возача и грађана долази до тешких саобраћајних несрећа

Правилно одвијање саобраћаја у великом граду захтева специјалну дисциплину како од пешака тако и од возача разних моторних и других возила. Преко масовних организација, синдиката, школа, затим путем „Недеље саобраћаја“ утицало се на грађане и возаче да је неопходно да се строго придржавају саобраћајних прописа како би се број саобраћајних несрећа свео на најмању меру.

Међутим, случајеви који су се догодили последњих неколико месеци у Београду, указују на то да још има несавесних и несмотрених возача и непажљивих грађана, услед чега је дошло до извесног броја саобраћајних несрећа са веома тешким последицама — до смрти или тешких телесних повреда више људи и до знатног оштећења возила. Кривица возача у највећем броју случајева долази услед непрописне и непажљиве вожње, затим услед велике брзине или неисправних кола, а до пешака услед несмотрености и непажње приликом кретања и прелаза улица. До једног броја саобраћајних несрећа дошло је и услед тога што су поједини шофери дозвољавали да кола возе по Београду необучени људи без искуства и дозволе за вожњу.

Тако је на дан четвртог прошлог месеца око 9 часова на раскрсници Таковске и Мајке Јевросиме улице дошло до судара два теретна камиона. Шофери оба камиона неправилно су возили. Један од њих је упао у „маказе“, а други код такве ситуације није довољно скренуо у десно да би избегао судар. Услед судара испао је из камиона Станко Балог, пао под задње точкове камиона и погинуо, а камионима настета материјална штета. На дан 27 јула око 16.30 часова, на раскрсници Ауто-пута и Домбаске улице у Земуну, шофер једног теретног аутомобила ушао је непрописном брзином у окуку ради обиласка сквера, па су услед тога при заокрету са камиона испала три радника од којих је Милан Митровић пао под задњи точак камиона и погинуо, а двојица су лакше повређена. До несреће је дошло услед брзе вожње камиона, али су и радници били несмотрени јер су у отвореном камиону стајали. Тешка саобраћајна несрећа догодила се и на дан 27 јуна око 12,05 часова на Булевару Црвене армије. Шофер једног теретног камиона возио је кола са неисправним кочницама ,брзином од 30 км. Он је покушао да заобиђе трамвај број 6, али у томе није успео. Видећи да ће доћи до судара са трамвајем, почео је без успеха да кочи кола. Камион је прешао на леву страну, попео се на простор за пешаке, ударио на ограду зграде број 458 и налетео на пролазнике Марију Вујановић, која је од гажења погинула, и на Десу Сладојевић и њеног двогодишњег сина Љубомира, који су услед тога тешко повређени.

При излазу из Улице Господара Вучића у Улицу Војислава Илића на дан 21 јула, шофер једног теретног аутомобила са приколицом, возио је приликом заокрета непажљиво и неопрезно, па је камион са приколицом натерао на десни ивичњак Услед доста велике брзине, приколице су се занеле ,закачиле и прегазиле два наестогодишњу Стану Костић и једанаестогодишњу Загорку Митровић, од којих се прва налазила на коловозу поред самог ивичњака, а друга на тротоару поред коловоза. Приликом овог гажења обе су задобиле тешке телесне повреде. Случај који се догодио на Булевару Војводе Мишића ,испред зграде број 15, указује на потпуну необазривост пролазника. Шофер теретног камиона заобилазио је једна запрежна кола и упао у „маказе“ које су ова кола чинила са једним другим камионом који је долазио са супротне стране. Изненада је на камион налетео дечак Мирослав Николић, који је хтео да претрчи улицу на месту где прелаз није дозвољен, не обазирући се претходно десно и лево да не би налетео на неко возило. Услед ове његове несмотрености и претрчавања улице на месту где је прелаз забрањен, налетео је на камион и задобио тешке телесне повреде. На дан 19 јула око 21 час, шофер једног теретног камиона возио је неосветљеним Булеваром Југословенске армије од Трошарине према Аутокоманди камион, без светла. Између кућа број 307 и 311 нагло је заобишао један аутобус не дајући сигнал, и том приликом прегазио пешака Будимира Стојковића, који је ишао из града према Трошарини неправилно левим коловозом поред травњака. Будимир Стојковић добио је тешке телесне повреде од којих је умро. И случај који се догодио на дан 9 јула, у Бранковој улици, испред зграде број 1, указује на несмотреност грађана. Тог дана на томе месту је један мотоциклиста мотором налетео на Николу Тицу, који је непажљиво и на месту које није одређено за прелаз пешака ,прелазио улицу. Услед гажења Тици је сломљена нога испод колена. У тешкој саобраћајној несрећи на Дедињу, код Болнице железничког особља на дан 19 јула око 18 часова, погинула је Полка Лековић, а тешко повређена Ивана Турк. До несреће је дошло на тај начин што је шофер једног особног аутомобила дозволио да аутомобилом управља курсиста, који ни је имао положени испит нити икакву праксу у вожњи, тако да је налетео на групу путника која је код аутобуске станице на скверу чекала аутобус.

Сви ови случајеви указују на тешке пропусте и непажњу возача и несмотреност пешака. Свакако да до ових саобраћајних несрећа са тако тешким последицама по људе и имовину не би дошло да су одговорна лица правилно схватила своју дужност, а грађани били обазривији. Известан број ових случајева указује да је до истих дошло само кривицом возача, известан број непажњом грађана, или пак узајамном несмотреношћу возача и грађана Од наших возача данас се више него икада с правом очекује и тражи да своју одговорну дужност обављају са пуно свести и дужне пажње, придржавајући се строго свих саобраћајних прописа. На тај начин ће њихов удео у изградњи социјализма бити знатно већи, јер ће се избећи драгоцене људске жртве и материјална штета на општенародној имовини. Сваки неодговорни однос, аљкавост,, непажњу и тешке пропусте које чине возачи, треба казнити према степену одговорности. Али, с друге стране, у отклањању саобраћајних несрећа морају пружити помоћ и сами грађани и то нарочито на тај начин, што ће улице прелазити само на за то одређеним местима или раскрсницама, што ће пазити на своју децу и што ће се кретати само тротоарима. У овоме велику помоћ могу да пруже и масовне организације и школе. Тако ће наши грађани, са своје стране, допринети што правилнијем и бржем одвијању саобраћаја у нашем главном граду, као важном фактору живота и изградње Београда, и отклањању саобраћајних несрећа. А. Л.

Чувању табли са називима улица треба поклонити већу пажњу

Поред задатака капиталне изградње Београда, као што је зидање станбених и других зграда, оправка улица итд., постоји још читав низ проблема, који су на изглед неважни или другоразредног значаја, а чије би решавање ипак много допринело општем изгледу нашег главног града.

Један од таквих проблема је и уређење и чување табли са натписима улица. Бомбардовање је оштетило велики број зграда а с њима и табле. Затим, многим улицама је после ослобођења измењено име, тако да се још у самом почетку појавио проблем обележавања таквих улица.

До данас је већ већи број улица са промењеним именима добио нове табле, а на осталима је место где је био означен „кварт“ премазано бојом и исписана тачна ознака рејона, док се за остале улице које до данас нису обележене израђују нове табле.

Међутим, немарност према већ постојећим таблама, као и њихово намештање без икаквог реда, постала је честа појава. Дешава се да се нека зграда реновира, табла се прекречи, а после тога више ником не пада напамет да је обрише. Или се том приликом табла премести привремено на неко дрво. Табла стоји на дрвету извесно време, ексери се извуку, најзад отпадне, баци се или затури негде и кућа остане необележена, као што се то догодило са таблом на дрвету испред Драмског позоришта у Улици Маршала Тита. Дешава се и то да се приликом реновирања зграде табла премести на неку другу и тамо остане као табла са зграде Маршала Толбухина број 31, која је прикачена на згради број 35 и тамо стално стоји.

Ово је случај са таблама свих врста: великим на угловима, таблама са ознаком рејона и малим таблама на зградама. Табле се на сунцу временом испупче, испадне један ексер, други, трећи, нико их не закуцава, док, најзад, и последњи ексер не испадне и табла се не баци. Тако је у Његошевој улици већи број табли отпао, као и у Улици Саве Ковачевића на згради број 47, Ивана Милутиновића број 74 и 69, Максима Горког број 7, итд.

Велики је и број табли, које само што нису отпале — Ивана Милутиновића број 30, Голсфортијева број 1. Што је најжалосније то су махом нове табле, окачене после ослобођења.

Осим оваквих немарности, дешава се и то, да се на једној згради или углу налазе две табле, док их на другим уопште нема, као што је то случај на углу Војислава Илића и Станислава Сремчевића, на утлу Расинске и Булевара Црвене армије, и на неколико места у Кнез Михаиловој улици.

Ако се не буде ишло за тим да се већ постојеће табле чувају и правилно закуцавају, узалуд је набављати нове, јер ће се и са њима догодити исто. Београд ће и даље остати непотпуно и неуредно обележен. То ће, у првом реду, стварати забуну код оних који долазе у Београд из унутрашњости, па и код самих Београђана, а друго пружаће слику какву не би требало да пружа главни град једне земље у којој се гради социјализам и у којој се самим тим тежи, да све буде лепше и боље.

Три пионира

— Ево торби, ми смо мислили и на то да почиње нова школска година!

Опет у центру града

Ресторан „Душанов град“ налази се у строгом центру, прекопута зграде „Албаније“, на најпрометнијем месту на Теразијама. Али први поглед на овај ресторан показује неуредност и аљкавост, прљавштину, накарадно уређене излоге и још нека бесмислена саопштења у самом ресторану.

Погледајмо, у првом реду, излоге. Ако би требало у целом Београду тражити најгоре уређене излоге то би у овом „конкурсу“ победу однели излози „Душановог града“. Лева страна излога почиње са неким пресавијеним картоном испод којега се налазе неукусно поређане флаше пића. Поред тога, су два картонска стуба, врло неукусно и лоше направљена, са решеткама (ваљда претставља улазак у неку тамницу). Рекламна парола: „Пробајте наша вина“ избледела од сунца и испљувана од мува се накривила. Етикете на флашама су такође избледеле и овај излог више личи на неко стовариште старих флаша него на примамљиву изложбу наших вина. У понекој флаши по вину пливају запушачи, то су ваљда „примерци за углед“.

С десне стране су исти стубови са решеткама као на тамници, рекламна парола се не може прочитати, бачена је на стуб само се види „Сва пића...“ флаше поређане без икаквог смисла за уређивање излога. Са стране од картона изрезане чаше заокружене такође картоном. Све ово изгледа као да су невешти основци покушали да праве нешто од картона, па изложили да види цео свет. Ови излози изгледа треба да претстављају пример неукусности, неуредности и то у самом центру града где је промет публике веома велики.

Грађанина који покуша да уђе у овај ресторан може да изненади шест строгих заповести окачених на великој табли изнад шанка. Навешћемо их онако како су написане на табли:

Забрањено је: 1. Пљувати на под и бацати одпадке, 2. Уводити псе, 3. Свађа и псовка, 4. Спавати за столом, 5. Намерно разбијање чаша, плаћа се по прописму, 6. Гости у напитом стању не могу добити алкохолна пића.

Шта је требало управи овог ресторана да истакне овакав смешан и бесмислен списак забрана, као да сви грађани уводе псе и као да је у овом ресторану уобичајена: свађа, псовка, битка ножевима и хркање за столовима. Овим списком нимало се не рекламира један угледан ресторан.

Ни на шанку нема много реда. С десне стране прилепљен је опет цртеж основца: грожђе са чашом вина, што делује вашарски. С десне стране шанка иза стакла налази се нешто неуредно поређаних флаша (ваљда вермута) и неколико чаша, а остало зјапи празно. На шанку су једно на друго поређани тањири са сиром или другим намирницама. Један келнер служи са плавом тепсијом која је, ваљда, некад служила за печење гибанице или гужваре.

Да поменемо само још услугу. Келнери су брзи и услужни, и у овом погледу се не може ништа приговорити. Али цео изглед ресторана показује да нема никога да се побрине за уредност овог локала.

Да ли се „Душанов град“ може уредити тако да изгледа као добар локал у центру града? Свакако да може. Некада је овај локал добио и прелазну заставицу од Месног одбора. Али је све то давно прошло време. „Душанов град“ не сме да изгледа као друмска механа, не сме да изазива потсмех и да претставља ругло нашег угоститељства у Београду. Дужност је надлежних органа који руководе овим рестораном да отклоне све недостатке и направе од „Душановог града“ пристојан локал.

ПИСМА УРЕДНИШТВУ

Пошта на Јовановој пијаци

Постојање поште на Јовановој пијаци веома је корисно с обзиром да је ова пијаца бројно посећена. Међутим, просторије поште су сувише мале, па су они који чекају пред шалтерима принуђени да

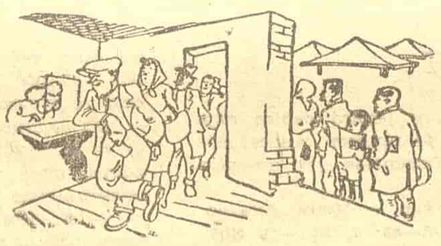

стоје на улици, што ће зими, нарочито по кошави, бити неизводљиво, тим пре што је немогуће држати врата Поште отворена, због особља које би зебло.

Стога би, благовремено, за ову пошту требало наћи исправнији локал, који би омогућио и лакше обављање посла.

А. М. М.

★

Очигледна шпекулација

Пре неки дан продаване су код Народног магацина и свеће. Разуме се, одмах је дошло до гужви и редова. Чекајући, у прилично дугом реду, имао сам прилике да видим како продавачица једноме сељаку свећама пуни кофер. Упитао сам продавачицу зашто једном јединому купцу издаје толики број свећа и добио сам одговор:

— Свеће су у слободној продаји!

Јасно је да је ово погрешно схватање слободне продаје и да једноме купцу не треба давати пун кофер свеће, тим пре што је овај сељак, по свој прилици, свеће набавио да њима шпекулише и дође до лаке зараде.

М. П.

★

Обавештајни биро на излазу из станице

Сасвим неразумљиво премештен је Обавештајни биро Железничке станице са улаза на излаз, тако да велики број путника који свакодневно полази из Београда и коме су потребна обавештења, не зна где да се обрати. Због тога је редовна појава да путници, нарочито они који полазе, лутају или заустављају саобраћајно особље и друге службенике станице, задржавајући их.

Било би потребно отворити обавештајне бироа и на излазу и на улазу у станицу, а ако је ово неизводљиво, требало би на видним местима истаћи табле где се сада Обавештајни биро налази.

Мирјана Поповић

Чекање на хлеб

У околини пијаце Каленића увиђно честа је појава да грађани чекају на хлеб по неколико сати у реду. Како је хлеб наша свакодневна потреба, то је ова појава веома незгодна, с обзиром да се губи драгоцено време.

Требало би повести рачуна о што бржем довозу хлеба и његовој расподели грађанству, а недозволити досадашњу праксу, то јест да хлеб, уместо у шест часова, стиже у осам.

Мих. Поповић

★

Извориште прашине

И прошле године у Целиньској се улици радило на великој станбеној згради. Било је довожења материјала, копања темеља и свега онога што може да запрља прометну улицу. Међутим, улица је била чиста, захваљујући брижљивом старању чистача и спирању водом сваке вечери.

Ове грађевинске сезоне та прва станбена зграда је завршена. Ради се на другој. Али, овога лета улица је покривена дебелим слојем прашине и отпадака материјала. Она је извориште прљавштине за читав крај.

С обзиром да се овом улицом креће бројна возила, а да је прометна и стога што је у близини Бајлонове пијаце, било би потребно да се поведе већа контрола над чишћењем, као и да се спира водом. Уколико се не би приступило одмах овим мерама, прашина а и блато, пренеће би се касније у Душанову улицу, као и у све околне.

У. Д.

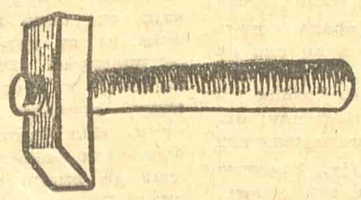

Ово је справа којом би се могли укуцати ексери на столицама Градског ресторана на Калемегдану, да посетиоци не цепају одела.

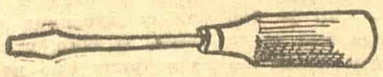

А овом би се справом могли оправити телефони у кабинама главне поште.

Ђ. Ј.

Црева чекају цене

Недавно сам тражио сува црева за затварање флаша са парадајзом и најзад дознао да их има у продавници меса и масноће у Гаврила Принципа улици. Тамо сам их, заиста, и нашао. Међутим, — црева су чекала цену.

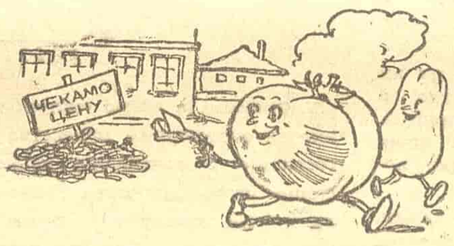

Разумем чекање цена штофовима и другим артиклима, чија је производња компликована и квалитет различит, али чекање цене сувим цревима — сасвим ми је неразумљиво. Уосталом, може се десити да прође парадајз па да после црева чекају парадајз.

Александар Нововић

★

Опет „трамвајски“ проблем

Због тога што до данас није постављена гвоздена ограда за путнике пред полазном станицом трамваја број 6, свакодневно долази до препирки и пометњи приликом уласка у кола. Исти је такав случај и са станицом на Славији, где три трамвајске линије (2, 3 и 13) имају једну исту станицу.

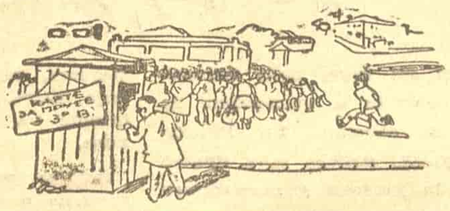

Са малим инвестицијама и са мало труда, подизањем ове гвоздене ограде, постигао би се знатан ред.

Н. М.

★

У време набавки огрева

У последње се време скоро у свакој улици истоварује угаљ пред подрумским прозорима, уноси и убацује. Припрема се огрев за зиму. Пуне се подруми. Али, једновремено трпи и хигијена нашега града. Редовна је појава да они који унесу угаљ у подрум, или га убаце, само овлаш почисте тротоаре, олуке поред тротоара и запрљани део средине улице. Често и не почисте, већ само покупе крупније комаде. Због тога је Београд, у коме се и тако тешко одржава чистоћа, због бројних новоградњи, нарочито прљав у ове јесење дане, а то обећава блато приликом првих јесењих киша.

Било би нужно да се поведе контрола и да се сви они који после убацивања угља не почисте тротоар и средину улице, примерно казне, што је у интересу опште хигијене града.

М. Ш.

Шемсино последње путовање

Уморан, сав кљаван, стиже најзад једнооки медвједар Шемсо у Добој. За њим је, на ланцу, тромо и поспано ,као да се тек пробудио од зимског сна, газио крупан, мршав медвјед блиједо - мрке љиљаве длаке.

— Једва једном, шућур Алаху! — хукну задовољно Шемсо кад под ногама осјети тврду чаршиску калдрму.

Бијаше рано југовно прољеће, изненадно отопљило, па се снијег нагло отопио и друмови се искварили и узблатили. Сврађујући по селима лијево и десно од главног друма што води за Добој, Шемси већ дозлогрдило да се бочи са кљавим сеоским путевима гдје му кондуре сваки час остајаху у тешкој лепљивој иловачи, па је више волио и бос ићи ,него сваки час гледати кад ће му ово кондуретина остати у блату. Још гора су му напаст били људи, вијечито гласни сеоски пси, што су га често пратили чак на крај села, бијесно лајући на медвједа! А више од свега дојади му стално кретање међу мрким, озбиљним и мало разговорним сељацима, који су, сатрвени послом и немаштином озлојеђено и немило гледали и на њ, и на медвједа и, чини се, на читав свијет. Нарочито су га уплашили они око Дервенте, велика злопамтила и ћуталице па је у њихова села ријетко и навраћао, и никад му се није милило да гдје код њих омркне.

— Пхи, пасји некакав свиг, све ти дају старе сомун и кукуруз, у три села ако добијеш динар... А и шта ти сељаци знају шта је мађед — презриво је одмахивао Шемсо.

И није онда ни чудо што се бијаше жестоко ужелео чаршије, беспослених чаршилија и „честитога циганског свита" са којим бар можеш до миле ваље промухабетити, па да те мине жеља.

Добој му се у први мах учини сав некуда учмао, сив и замро од зимског бадавасања и досаде, али чим стиже у прву махалску улицу, стијешњену још више авлијским оградама, окружи га гомила голе прљаве дјечурлије и којекакавих одраслијих беспосленьака, па су га у стопу пратили од једне до друге куће.

Пред првом каваном на коју наиђе задржа се подуже. Била је то кавана Рецепа Куленовића, негдашњег беговског измећара, вазда пуна докона и нерадна свијета спремног и расположеног у свако доба на какву било шалу и комендију, тек да се убије дуго вријеме и досада. Чим Шемсо стиже и, ударивши у бубањ, зацјева отегнуто и кроз нос:

— Де поиграј, ме-е-еђеде, ме-е-еђеде...

Сви који су унутра кахвендисали, као да их неко из вреће баци, поскакаше као на чудо и начетише се на прозоре, све један преко другога, јер их је мрзило да излазе ван у блато. Дочекаше га читавим пљуском ријечи, као старог познаника:

— Охо, види Шемсо, још је жив стари кењац, а ја, дина ми, мислио да је већ давно отскочио...

— Ехеј, Шемсага, јеси л' гаврађ'о горика прико Саве, да ти славонски хећими намисте и то друго око?

— Аман, аман, ђе ти се тако удебели то твоје звире, мора да си га плахо добро хранио зимус.

Шемсо је на сва задиркивања само кривио своје гараво лице на осмијех („докону свиту свашта падне на ум") и, свијетлећи оним једним оком, разигравао свог Мишка знајући да му неће бити цабе. „Нису ово они дервешански губерти и циције".

Мишко се с дубоким и раздртим мумљањем подигао на задње ноге, -предњим шапама обухватио ланац и тако се несигурно тегуцкао „танцујући" по такту бубња.

— А дедер, Мишко, покажи ефендијама шта ради стара бака, кад се опије.

Мишко је стао да посриче као пијан и најзад се скљокао у блато уз грохотан смијех читаве каване. Чак се и млади хоџа Незировић, вазда некуд замишљен и озбиљан, смијао слатко и од срца, а кафеџија Рецеп, сув и висок преко сваке мјере, држећи се за груди, наизмјенице се смијао и кашљао са очима пунима суза:

— О, људи, људи, пахметна хајвана, налет га не било!

— Уписани Аће Глухан, онако он завагује кад се напије.

И у Шемсин ћулах полетјеше „круне" и оријетки педесетпарци, а хоџа Незировић даде му читаву дводинарку.

Е, људи, одавна се слаже не насмијах.

— Офукарио свит, плахо офукарио — махну Шемсо главом, шедајући ситниш на дну ћулаха.

Кад је веселје већ издушило, неко из каване пружи Шемси филџан каве да попије онако на сто јенке, а једног алчака, који је већ у тринаестој леж'о у бувари због краће кокошију, подговорише и дадоше му динар, па овај узе руковет запаљене сламе и принесе је одостраг медвједу. Засмрђе осмуђена длака, Мишко дивље урликну и, тргнувши ланац који је Шемсо држао натакнут на руци, раскрвави сву губицу, а Шемсо се, колико је дуг и широк ,пруострије у житко блато пред каваном.

Дугачки кафеџија Рецеп закоцену се и сав помодри од смијеха и силнога кашља што му је у исти мах навалио, па сједе, гоцајући натраг на клупу, а остали, и сами се смијући, излетише тобож зачуђени:

— Аман, ћоеће, шта ти би, да немаш падавицу, кукавче сињи?

Шемсо се озловољи ћутке диже („ђе се, брате, смиђеш бунити на њиха, кад те људи хране"), једва ухвати Мишка и пође да се за ранije уклони ,јер је из искуства знао да су ови кафански беспосленьаци, кад се већ нечим засите, спремни на сваку грубост и свирепу шалу, само да тргну и растресу учмале живце.

До ноћи обиђе још неке махале гдје му паде мало која пара, али су зато дјеца, често и крадом од старијих, износила и Мишку бацала убајатиле комаде хљеба ,кости и којекакву кухињску ситнеж и отпатке.

У сами мрак Шемсо се попе стрмим сокачићима са клизавом испраном калдрмом до најгорњих кућа добојских и оконачи се код свога старог доста Шабана Бешлагића са којим је још за вријеме рата, као војник, чувао швапске магазине на Устипрачи више Сарајева.

*

Још прије седам осам година Шемсо је купио Мишка будзашто од једног славонског Цигањина кога су жандарми тражили због некаквих крађа, па је с њим једно подрут године ходао по Славонији, све док му, у једној од својих многобројних туча, браћа Цигани не избише лијево око. Отада он, родом Босанац ,још више омрзну ту мочварну једнолику славонску равницу, са њеним родама које по вазлан клепећу на димњацима и њеним бескрајним прашњим цестама око којих самују и полако се суше дудови обијељени прашином Чисто се човек бијаше у души разболио од оне панонске бескрајности и монотоније, па лијепо оживи, кад угледа опет стијешњене босанске хоризонте, дивљачна обрасла брда и планине којих човјек не бијаше још ни из далека покорио.

И Шемсо отада пође од вароши до вароши и од касабе до касабе, куда је још као дјечак пролазио, навраћајући, али онако к'о заузгред, и у села. Најволио је по касабама, јер је то за њих, оскудне у забавама и новостима, била читава једна мала сензација кад наврати који медвједар. А већ кад би о вашару дошао неки мањи циркус, човјек с лутком која говори и зна кинески, или по свој Босни чувени пехливан Арифа Тамбурија са својом партнерком Марицом — о томе би се доцније по читаву годину причало, а дјеца би с вођака ломила вратове претстављајући Арифа и Марицу како „пехливане" на ужету.

*

Сјутрадан, пошто обиђе још неке добојске сокаке, Шемсо се крену пут Прибинића, намјеран да се преко Борије планине, спусти до Котор — Бароша и Бање Луке, па одатле даље до Цазина и Кладуше, њему добро познатих крајева, гдје се надао зарадити нешто. Истина, Цазињани и Кладушани су велике ужоњице и хрсузи да такових надалеко нема, али се медвједом забављају простодушније и веселије него дјеца.

Сврађујући по оближњим већим селима, Шемсо трећег дана, у недјељу по подне, стиже у Прибинић под Борију. Сјатише се око њега са свих страна прва дјеца, а неки железничари, поднапити у најбољем расположењу, заокупише га да им медвјед игра. Кад Мишко започе с игром, они часком замукоше гледајући га и сами се несвјесно поводећи за тактом бубња, а онда поново заграјаше, ударише раздрагано неколико пута по Шемсину рамену, повукоше га за дугачак подеран капут и одоше бучећи даље, оставивши му пуну шаку ситнине.

Задовољан добрим ћаром, Шемсо привеза Мишка пред једну каване за нечија испрегнута кола, а сам се попе на низак дрвен подиум под настрешницом, наручи каву, купи за динар бијеле мисираче — „халауше", па, истежући са сваким залогајем танак црни врат ,гутао је суву проситу мисирачу, присмачући је с комадом бајатог јеченог сомуна, прнот као земља, који је јуче нека спаша била бацила медвједу, па му ва он одузео, сматрајући да је то за Мишка сувише фин залогај.

Дотле су дјеца, сва радосна, искористила згодну прилику да се позабаве с Мишком. Набацивали су на њ' пиљцима гуркала га поиздалека сухом притком од граха — тркљанца, а кад видјеше како халапљиво купи и гута добачену храну очас се разлетеше около, доносећи и оно што је било за јело и што није било.

Неки плав малишан, у зелену шеширићу, син лутара који је имао свој рејон у Борији, претрча прекопута у своју кућу и, у незакључаној очевој остави, из једног чабра извади комад сировог овчијег меса посута сићаном којим је његов отац тровао по Борији вукове па, држећи га за два прстића, радосно долети натраг и баци га пред Мишка, сав зажарен и усхићен својим подвигом. Мишко пожудно оњуше месо, па га попуж пса, притисну шапом и поче раскидати.

Случајно свративши пажњу на дечју шалу, Шемсо се чисто запрепасти кад виде како Мишко кида месо:

— Аман, аман, хрсузи проклети, који вам ђенабет рече да му давате месо хоће ми се звире помамити па ме растргати горе у Борији. Налет вас било, псоглави једни...

Зграби из самих уста Мишкових остатак меса и баци га далеко низ калдрму. Острвљена звијер само пригушено и опасно замумља. Деца су плашљиво навиривала иза кућних ћошкова.

Свршивши с обједом, Шемсо се диже па, кад оцијени по сунцу да ће још до дана моћи да превали преко Борије до првог рударског насеља, пребаци бубањ на леђа и крену уз планину тврдо набијеном цестом коју тек потдијеле, код већих шумских пропланака бијаху пролокале и оштетиле прољетне бујице. Кад зађе дубље у гору, оживе га и освјежи резак мирис смрчеве смоле и он несвјесно поче брже и живље да корача.

Свуд уоколо расла је густа висока црногорица тако да се тек над главом могао примијетити комад ведрине преко које су сваки час плутали бијели памучни облаци. У јаругама, дубоко испод пута, чули су се поточићи нарасли од отопљена снијега. По долинама шумских још су се бијелиле хрпе заосталог снијега. Журно корачајући, Шемсо и не обрати пажњу, кад му Мишко први пут некако ружно замумље и поведе се устрану. И не осврћући се, добаци му:

— Хајд, хајд, болан, који ти је сад белај, виси се ваљда опио долика у Прибинићу.

Послије два - три корака Мишко нагло тргну ланце и пропе се увис, урликнувши некако раздрто и необично, да се Шемсо за тили час престрашено окрену, спреман већ да дочека навалу разбјешњене звјери.

— Ма каз'о сам већ сто пута да му не дају меса, остриви се живина проклета, па ће навалити на свеца...

Али Мишку не паде на ум да навољује. Пропевши се на задње ноге, као да се хрве с нечим невидљивим, он се сруши на десни бок и задњим ногама стаде очајно грепсти по цести да је све врцао ситан пијесак. Урликање му постаде испрекидано, дављеничко, а на устима му почеше расти и прскати ситни пјехурићи пјене. Шемсо се зграну као помахнитао:

— Аман, људи, за име Бога, шта ово би!... Ма не дајте... не дајте... — повика упрепашћено некоме кога ту није било и, окрећући се згрануто око себе, не знајући ни сам шта ради, просто се ручи у једну удољицу ниже пута и смота грудву тешка водена снијега па је изнесе горе и поче да трља Мишка по глави. Уврзло му се бијаше одједном у главу да ће то помоћи (још давно је предао како су тако у Славонији трљали на вашару неког џамбаса кога сељаци бијаху претукли). Кад виде да ни то не помаже и да се Мишко све више издужује и кочи, Шемсо стаде из гласа кукати и бугарити, љубећи још млаку њушку медвједа:

— Куку, једини друже и хранитељу мој, шта ћу брез тебе?... куд сам сад прист'о, јадни Шемсо!... Опрости Мишко, брате мој рођени, свачим сам те напатио досад... и глању и жеђу...

Од јадиковања и плача глас му се најзад пресјече и промукну, а кад га одумину први вал жалости, поче тихо као да прича Мишку, шапутати поднимивши се на обје руке:

— Е, мој Мишко, сирото моја, читавог смо вика забављали пуст и докон свит... сваком смо служили на комендију, па ево каква те судбина задеси...

Није се више знало јадикује ли он то за Мишком или плаче сам над својом властитом скитничком судбином.

Најзад сасвим спусти главу у руке као да је задријемао, па је онако на сједећке све до у неке ситно и тихо цвилио и уздисао.

Освијести га тек леден вјетрић што пирну одлекле чисто га поли ледом. Не бијаше ни опазмо да се већ било уноћило. Из помрчине је са свих страна нијемо пријетила студена и вучарна Борија планина.

Бранко ЋОПИЋ

ШАХ

Екипни турнир у Опатији

У Опатији је почео екипни турнир за овогодишње првенство Југославије. У такмичењу суделују екипе осам друштава Савезне лиге, које између себе држе мечеве по колима. Најбоље изгледе на освајање првог места има екипа ЦДЈА „Партизан", којој је на челу интернационални мајстор и државни првак Глигорић. Поред Глигорића у екипи „Партизана" наалазе се још мајстори Милић, Божић, капетан Марковић и Андрић, затим мајсторски кандидати Матановић, Грубер и Шишка. У првом колу, у коме је „Партизан" са 7:1 добио утакмицу против љубљанског „Крима", Глигорић је победио интернационалног мајстора Пуца, а Милић мајстора Прајнфалка.

Такмичење у Опатији претставља четврто по реду екипно првенство ФНРЈ од ослобођења до данас.

Матне слике

Под матним сликама подразумевају се типични положаји, карактерисани тим што у извођењу мата суделују свега две или три фигуре: Како за проблемисту, тако и за практичног играча потребно је да познаје такве мат-не слике. Једна од матних слика позната је под старинским именом „Анастазијеног мата". Др Емануел Ласкер (1868—1940), доктор филозофије и светски првак од 1894 до 1921, у једној својој партији извео је пример Анастазијеног мата. Отварање је шпањолско.

Бели: Ласкер — Црни Аматер

1. e2—e4, e7—e5; 2. Sg1—f3 Sb8—c6; 3. Lf1—b5, Sg8—f6; 4. 0—0, Sf6:e4; 5. Tf1—e1, Se4—d6; 6. Sb1—c3, Sd6:b5; 7. Sf3:e5, Sc6:e5 (Ili 7. ... Sb5:c3; 8. Se5:c6+, Lf8—e7; 9. Sc6:e7, Sc3:d1; 10. Se7—g6+, Dd8—e7; 11. Sg6:e7 i beli bi ostao za figuru jači); 8. Te1:e5+, Lf8—e7; 9. S[illegible]—d5, 0—0; 10. Sd5:e7+, Kg8—h[illegible]; 11. Dd1—h5, Sb5—d4 (Na 11. .. [illegible]—g6 sledilo bi 12. Dh5—h6, d7—d6; 13. Te5—h5, g6:h5; 14. Dh6—f6 mat); 12. Dh5:h7+, Kh8:h7; 13. Te5—h5 mat. Završni položaj predstavlja sliku Anastazijevog mata.

Козерија Лубеница

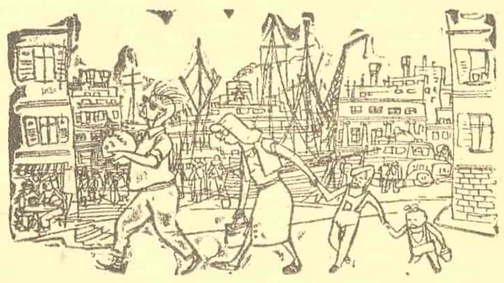

Ове године провео сам годишњи одмор на острвима. То јест на једном острву, — а баш на коме — није битно по сам догађај. Главно је да сам се одморио и одужио свој дуг према породици. Старије дете ми је научило да плива и да рони — чак је и сав нос одрало. Млађе је још мало за пливање, али иначе, дете је бистро (не што је моје). Самоини цијативно се брчкало. И дечја мајка, моја жена и другарица, и она се лепо провела. Нема шта, дању купање и сунчање, свако вече залазак сунца из прве руке, после тога игранка (истина, ја не играм, али волим да гледам из прикрајка). Углавном, било је лепо.

Само једно недостаје: на острву нема лубеница. Ништа! Нема, и нема. Е, сад почиње прича.

На повратку дошли ми бродом на Ријеку ујутру у осам, а воз нам полази у три после подне. Шта да радимо, то јест ја, моја жена и другарица, онај старији што је научио да плива и онај мали који још није научио да плива, али је, иначе бистар, — научиће. Запечатили смо кофере (ноћио сам парче црвеног воска у џепу за ту прилику), дали их у гардеробу, а цегер са храном и тако те ситније ствари вучемо са собом.

Пођемо ми тако, цела породица, и пливачи и непливачи, да базамо по вароши. Ту Ријека, тамо Сушак, између њих пристаниште. Ја уживам у посматрању пристаништа и багера, али ми онај старији — пливач — ноквари све. Спазило дете некога — мештанин ли је, гост ли је — како носи лубеницу, па изјави категорично:

— Хоћу лубеницу!

Онај мањи, бистар, иако не зна шта је то ,викну у знак солидарности:

— 'Оцу беницу!

Где да му је нађем? Навалила деца, хоће па хоће. Пођемо, са децом и цегерима да тражимо лубенице. Распитамо се где има, има на Сушаку. Да не причам много, нашли смо је, хвала богу, на пијаци у Сушаку. Усекли смо чен и видимо: добра — црвена. Е, сад настаје мука: где да је једемо? Ја сам био за то да је ту на лицу места, на пијаци, уништимо. И деца су била за то ,али жена ми и другарица, из неких психолошких разлога, не пристаје. Вели, ту није чисто. Јели неки други лубенице па загадили, разбацали коре.

Пођемо даље, поред Ријечине, нађосмо и клупу и корпу за отпатке — душу дало за наш подхват. Али свет шета ли шета, зна се, све трудбеници на одмору, опаљени сунцем. Мене срамота, куд ћу пред толиким светом као бараба да једем лубенице насред улице. Мало даље — „Континентал", кафана пуна света — нема места, а ко зна да ли је уобичајено да се једу лубенице. Пођемо преко моста и зађемо ка трамвајском депоу: нека се деца играју, а мало даље радници нешто истоварују. Кренемо да тражимо неку пусту улицу, али некако ниједна није пуста. Идемо тако у колони, тачно као што је записано у синдикалној објави: Прво ја, па другарица ми, па деца, ухватила се за руке. Ја, наравно с лубеницом.

Пођемо у парк — ко је био зна: милион степеница има да се пређе — а већ близу подне — кад у парку, хоћеш, нигде усамљеног места. Седе вазлан неки са синдикалним објавама — е, кумим те, боже, цео свет дошао на море!

Сунце привекло, а ми се у свеме уобичајеном поретку упутимо да тражимо неко прикладно место. Ако ништа друго, бар да бацим ту проклету лубеницу. На пристаништу — лом. Батер „Биоково" диже по пола вагона муља, бродови се мувају, а путници... аман, откуд оволико света? Улицама врви, јуре камиони, трамваји, све неки људи беле коже, биће да су домаћи. Е, што сам се преварио! Рачунао сам: на станици, у чекаоници, лепо на миру, доакаћу јој — њој лубеници. Кад тамо, о господе, па остаде ли неко код куће? Нисам знао да имамо толико становништво! Да ли је неко остао у земљи бар да дежура, или су се сви слегли на ријечку станицу да путују.

Ја идем напред са лубеницом, жена и другарица за мном, а деца се вуку и цвиле — траже да се лубеница што пре ликвидира. И тако, у том поретку, прокрстарили смо цео Сушак и Ријеку. Дошло ми да бацим не само лубеницу него и... Али нема где. Треба разумети, врућина је врућина, лубеница тешка, а деца пиште додијаше. И тако нам прође време до поласка воза. Рачунам, појешћемо је у возу, а коре кроз прозор. Кад је воз полазио показујем деци море:

— Види, сине, море!

А они упиљили у лубеницу и једнако цвиле. У возу некако не згодно — како да сечеш воћку? Путника пуно, покапаћеш некога, а без тога је већ било свађе. Ништа. Деца некако заспала, ујутру се пробудила — већ Београд.

— Види, сине Саву! — показујем.

А они ни опепелити. Једнако пиље у лубеницу, а она у мрежи Несрећа једна. Онај мањи, што је бистар заборавио јој име па виче:

— 'Оцу оно!

Излазимо са станице — напред ја са лубеницом (ствари смо морали дати носачу, јер ја немам сто руку). За мном цела породица. Кући смо се одвезли фијакером (малога ни „ђи-ђи" не интересује). Откључали смо врата и онако с ногу ,само што смо оставили ствари, расекли лубеницу и појели. Била је фина, слатка. Деца су била одушевљена — вредело је вући терет кроз цео Сушак и Ријеку, преко Горског Котара, Загреба и Сиска у Београд.

Само ми је после било криво: читам у новинама извештај ТАСС-а и италијанске штампе како је на Ријеци опсадно стање — војска посела град и све везе са градом прекинуте. А ја, мамлаз вукући цело јутро лубеницу по Ријеци нисам та чула ни видео ни осетио. Биће да је тачно све то, али ја, ето, замајао се оном лубеницом, па испадох слеп код очију. Али, што јесте — јесте: фина је била, слатка.

М. Т.

Одговорни уредник Драгутин Шопајић • Улица Драгослава Јовановића 1/IV • Тел. 20-443 • Чековни рачун 103-3060386 • Пошт. фах 752 • Главно штампарско-издавачко предузеће Народног фронта Србије

Београд, Влајковићева ул. бр. 1